

**Filozofická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci
Katedra mediálních a kulturních studií a žurnalistiky**

**NOVINÁŘSKÁ ČINNOST ARNOŠTA LUSTIGA
V LITERÁRNÍCH NOVINÁCH**

Bakalářská diplomová práce

Tereza Šolcová

Vedoucí práce: Mgr. Věra Bartalosová

Olomouc 2021

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou diplomovou práci vypracovala samostatně za použití přiznané literatury. Práce má bez poznámek pod čarou 79 702 znaků.

V Olomouci dne 20. dubna 2021

Tereza Šolcová

Děkuji vedoucí této bakalářské práce Mgr. Věře Bartalosoové za její přínosné rady a připomínky, které mi během celé doby psaní této práce poskytovala. Dále děkuji Mgr. Evě Lustigové, která mi umožnila přístup k cenným informacím o jejím otci, Arnoštu Lustigovi.

Anotace

V této bakalářské diplomové práci budu analyzovat články Arnošta Lustiga v Literárních novinách pomocí historicko-srovnávací metody. Zaměřím se na osobnost Arnošta Lustiga, na jeho život a profesní kariéru, dále na Literární noviny a také na samotnou analýzu zvolených článků. Mým cílem je přiblížit novinářskou činnost Arnošta Lustiga, která je méně známá než jeho spisovatelská práce. Zároveň se také budu snažit odhalit názory a myšlenky, které při psaní zaujímal. Dále zjistím a interpretuji způsob, jakým se se svým nelehkým osudem vypořádal.

Annotation

In this bachelor theses I am going to analyse the articles of Arnošt Lustig in the Literární noviny with the historical-comparative method. I am going to focus on the personality of the Arnošt Lustig, his life and professional career, also the Literární noviny as well as the analysis of the chosen articles. The reason why I am doing this theses is to get to know the journalism work of Arnošt Lustig, which is less known than his writing career. At the same time, I will try to find out and interpret the way he tried to deal with his difficult fate.

Klíčová slova

Arnošt Lustig, Literární noviny, koncentrační tábory, holocaust, novinář, spisovatel, židovství, druhá světová válka

Key words

Arnošt Lustig, Literární noviny, concentration camps, holocaust, journalist, writer, Judaism, The second World War

OBSAH

ÚVOD	6
1. ARNOŠT LUSTIG	9
1.1. ŽIVOT	9
1.2. NOVINÁŘSKÁ ČINNOST	10
1.3. ŽIVOT V EMIGRACI	13
2. LITERÁRNÍ NOVINY	15
3. METODIKA	19
4. ANALÝZA ČLÁNKŮ	21
4.1. SPISOVATELSKÁ A NOVINÁŘSKÁ ČINNOST	21
4.2. POUČENÍ	25
4.3. KONCENTRAČNÍ TÁBORY	27
4.4. DRUHÁ STRANA MINCE	29
4.5. KNIHY O HOLOCAUSTU	31
4.6. LHOSTEJNOST	33
4.7. POCIT VINY A TAJEMSTVÍ	36
4.8. NUTNOST ZMĚNY	39
4.9. PŘÁTELSTVÍ A NADĚJE	40
5. ZÁVĚR	43
SEZNAM ZKRATEK	45
SEZNAM LITERATURY	46
SEZNAM INTERNETOVÝCH ZDROJŮ	49
SEZNAM ANALYZOVANÝCH ČLÁNKŮ	50

ÚVOD

Druhá světová válka začala, když bylo Arnoštu Lustigovi dvanáct let, a skončila, v jeho osmnácti letech. Vše podstatné, co se jako dospívající naučil, poznal za války. Židovská katastrofa, tedy holokaust, slovo, které Arnošt Lustig nemá rád, jej navždy ovlivnilo.

Narodil se do židovské rodiny v Praze roku 1926. V roce 1942, když mu bylo pouhých šestnáct let, dostal se svou sestrou, sestřenicí a matkou předvolání do koncentračního tábora. Nejdříve pobýval v Terezíně, kam se k rodině později připojil i Arnoštův otec. Jak sám Arnošt Lustig říká v pořadu České televize 13. komnata Arnošta Lustiga, v Terezíně sice byli namačkaní jako sardinky v plechovce, ale rodina byla pospolu.¹ Další koncentrační tábor znamenal rozdělení rodiny. Arnošt Lustig s otcem byli převeleni do Osvětimi, kde jeho otec krátce po příjezdu v plynových komorách zemřel. Posledním koncentračním táborem, kde pobýval, byl Buchenwald. Na konci války se mu podařilo se svým kamarádem utéct z transportu do Dachau, kde by ho pravděpodobně čekala smrt. Do konce války pobýval v ilegality v Praze. Po dobu pobytu v koncentračních táborech se Arnošt Lustig několikrát ocitl na prahu života a smrti. Mnohokrát byl smířen s tím, že zemře. Vzpomínky z období druhé světové války v něm navždy zůstaly. Proto byla jeho touha po informování lidí o největší židovské katastrofě tak silná, že tomuto tématu věnoval celý svůj život. Prostřednictvím svých knih, článků a přednášek sděloval lidem zkušenosti, které během války zažil. „*Jen hloupí by se vzdali zkušenosti, za kterou tolik lidí zaplatilo. Je to zkušenost, která nás dělá silnější, ne slabší.*“²

Dalším důležitým mezníkem v jeho životě byla okupace Československa vojsky Varšavské smlouvy, která jej velmi zasáhla. Byl v ten okamžik s rodinou na dovolené v Itálii, když Sověti napadli Československo. Z této dovolené se již nevrátil domů, do Prahy. Se svou ženou se rozhodli emigrovat. Opustil milovanou zemi na dlouhých dvacet let. V exilu vystřídali za krátkou dobu například Izrael či Jugoslávii, než se usadili v Americe, kde Arnošt Lustig získal titul profesora na Univerzitě ve Washingtonu.

---

¹ RAUVOLF, Josef, ČECH M. A SLAVÍK P., *13. komnata Arnošta Lustiga*, In: Česká televize, 2009, dostupné online: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/1186000189-13-komnata/209562210800003-13-komnata-arnosta-lustiga/>

² KOUBA, Miroslav a Arnošt LUSTIG, ed. *Dobrý den, pane Lustig: (myšlenky o životě)*. Praha: Aequitas, 1999, s. 49

Do Prahy se vrátil po sametové revoluci v roce 1989, protože chtěl být u vzniku nové demokratické republiky. Po boku hlavních představitelů nového režimu psal během prvních dní po sametové revoluci pro časopis *Life*.³ Po roce 1989 však nadále žil střídavě v Praze a ve Washingtonu. Měl dokonce dvoje občanství.

Knihy začal psát, protože mu nikdo nechtěl věřit hrůzy, jež za války zažil. Jeden z prvních, komu Arnošt Lustig své zážitky z koncentračních táborů vyprávěl, byl jeho oblíbený učitel z dětství. Ten ho však měl za blázna, protože nechtěl věřit tomu, co Arnošt Lustig zažil.⁴ „Každý z nás, kdo přežil lágr, přežil proto, že místo něho zabili někoho jiného.“⁵ Po návratu z koncentračních táborů se chtěl se svým osudem vyrovnat a věděl, že jinak, než prostřednictvím knih to nepůjde. V průběhu let napsal například *Démanty noci*, *Ditu Saxovou*, *Modlitbu pro Kateřinu Horovitzovou* nebo *Krásné zelené oči*. Několik jeho knih bylo zfilmováno. Sám si vyzkoušel roli herce ve filmu Marie Poledňákové *Libáš jako bůh*. Arnošt Lustig získal mnoho ocenění. Mezi jeho nejvýznamnější uznání patří Cena Franze Kafky, Cena Karla Čapka a také nominace na Pulitzerovu cenu.

Arnošt Lustig je velmi zajímavou, a především významnou osobností světové literatury, proto jsem si jeho život a novinářskou činnost v Literárních novinách vybrala jako téma bakalářské diplomové práce. Protože je známý především jako výborný spisovatel, pokusím se přiblížit jeho novinářskou činnost, která bohužel není tak známá. Objasním ji historicko-srovnávací metodou analýzy článků v časopisu *Literární noviny*, který vycházel od roku 1927. „Chtěl jsem být letcem nebo autozávodníkem a později, když už jsem bral rozum, se mi líbilo být učitelem nebo soudcem a stal jsem se reportérem. Takže mně se něco splnilo. Stal jsem se tím, čím jsem chtěl. Mít co nejvíc volnosti, málo nadřízených.“⁶

Abych mohla popsat celý život Arnošta Lustiga, nestačila by ani celá kniha. Budu se tedy snažit jeho život alespoň přiblížit. Byl velmi inspirativním člověkem, jenž všem rozdával pozitivní energii. I v nelehkých životních situacích, kterých bylo mnoho, vždy zachoval veselou mysl, kterou ovlivnil mnoho lidí.

---

³ CINGER, František a Arnošt LUSTIG. *Arnošt Lustig zadním vchodem*. Praha: Mladá fronta, 2009, s. 98

⁴ CINGER, František a Arnošt LUSTIG. *Arnošt Lustig zadním vchodem*. Praha: Mladá fronta, 2009, s. 71

⁵ CINGER, František a Arnošt LUSTIG. *Arnošt Lustig zadním vchodem*. Praha: Mladá fronta, 2009, s. 90

⁶ KOUBA, Miroslav a Arnošt LUSTIG, ed. *Dobrý den, pane Lustig: (myšlenky o životě)*. Praha: Aequitas, 1999, s. 60

Hlavním cílem této bakalářské práce je shrnout hlavní myšlenky a názory, které Arnošt Lustig v době přispívání do Literárních novin zaujímal, a také přiblížení jeho osobního vyrovnání s nelehkým osudem.

Diplomová práce se člení na tři hlavní části. V první bude mou snahou přiblížit život Arnošta Lustiga, jeho novinářskou činnost či život v emigraci. Zmíním také osudové momenty, jež na něj měly vliv. Dále představím Literární noviny, jež jsou také velmi důležitým bodem této práce. Stručně zmíním celou jejich historii a uvedu důležité mezníky, které je ovlivnily.

Další částí, kterou se budu zabývat, je kapitola věnovaná metodice této bakalářské diplomové práce. Zde představím kvalitativní analýzu, konkrétně historicko-srovnávací metodu, jež jsem pro tuto práci zvolila.

V hlavní části práce se budu věnovat konkrétní analýze. Z Literárních novin vyberu některé články, kterými Arnošt Lustig do tohoto časopisu přispěl, a pokusím se je pomocí vybrané metody analyzovat. Výsledkem bude shrnutí hlavních myšlenek a názorů, které Arnošt Lustig v dané době, kdy články vyšly, zaujímal.

1. ARNOŠT LUSTIG

Arnošt Lustig je považován za jednoho z nejlepších světových spisovatelů a jelikož je hlavním předmětem této práce, pokusím se v této kapitole přiblížit jeho život, novinářskou činnost a život v emigraci. Celoživotní práci věnoval tématu židovství spojeného s holokaustem, což jej neodmyslitelně ovlivnilo. „*Zdrojem Lustigova autorského gesta byla snaha o maximální autenticitu vyjádřeného prožitku, která v kontextu české literatury znamenala radikální popření dosud závazné historizující a objektivizující perspektivy.*“⁷

1.1. ŽIVOT

Arnošt Lustig se narodil v roce 1926 v Praze. „*Narodil jsem se z židovské maminky židovskému tatínkovi v české zemi. To mě určilo. Nikdy to ze sebe nevyvrátím, i kdybych snad chtěl. Ale nechci samozřejmě.*“⁸ Děťství prožil v Libni, kde dokončil obecnou školu. Začal studovat na reálce, kterou byl donucen opustit v roce 1941 kvůli svému židovskému původu. Vyučil se tedy krejčím. V pouhých šestnácti letech byl se svou rodinou povolán do Terezína, ze kterého nacisté vytvořili ghetto pro židovské obyvatelstvo. „*Bylo to 19. listopadu 1942. [...] Maminka, sestra, sestřenice a já. Tatínek zůstal v Praze, protože stavěl jako zedník kasárny SS na Smíchově a každý jsme měli mít 50 kilo osobních věcí, pokud se vešly do jednoho zavazadla.*“⁹ Za nedlouho se však otec Arnošta Lustiga k rodině připojil a celá rodina trávila čas v Terezíně spolu. Ve srovnání s peklem, kterým byl Osvětim, a krutostí, jež byl Buchenwald, byl pro Arnošta Lustiga čas v Terezíně nejlídnějším.¹⁰

Z Terezína byl Arnošt Lustig s ostatními vězni poslán v dobytčích vagónech do Osvětimi. V tomto koncentračním táboře nacisté zabíjeli dvacet tisíc lidí denně. Po příjezdu

---

⁷ JANOUŠEK, Pavel, Petr ČORNEJ a kol. *Dějiny české literatury 1958-1969*. Vyd. 1. Praha: Academia, 2008, s. 284 a n.

⁸ CINGER, František a Arnošt LUSTIG. *Arnošt Lustig zadním vchodem*. Praha: Mladá fronta, 2009, s. 103

⁹ KOUBA, Miroslav a Arnošt LUSTIG, ed. *Dobrý den, pane Lustig: (myšlenky o životě)*. Praha: Aequitas, 1999, s. 170

¹⁰ RAUVOLF, Josef, ČECH M. A SLAVÍK P., *13. komnata Arnošta Lustiga*, In: Česká televize, 2009, dostupné online: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/1186000189-13-komnata/209562210800003-13-komnata-arnosta-lustiga/>

čelil Arnošt Lustig úvodní otázce doktora Mengeleho, jestli umí nějaké řemeslo. Lustig odpověděl, že umí devět řemesel a desáté bídu. Po této úsměvné odpovědi byl zařazen do pracujícího tábora.¹¹ „Byl jsem třikrát odsouzen k smrti, co jsem o tom za války věděl, a asi víckrát, když jsem nevěděl nebo nechtěl vědět.“¹² Arnoštův otec při počátečním rozřazování neměl takové štěstí. Byl doktorem Mengelem vybrán do skupiny, jež byla ihned odsouzena k smrti v plynových komorách, protože měl na sobě brýle, které nacisté nesnášeli.¹³

Z Osvětimi byl Arnošt Lustig převezen do koncentračního tábora Buchenwald. Na konci války se ocitl v transportu smrti do Dachau, kde měli být všichni zastřeleni. Zázrakem se mu však podařilo s kamarádem Jiřím Justicem utéct. Do konce války žil v ilegalitě v Praze. „Velikost této tragédie nedokáže zmenšit nic. To zdůrazňuji, nic, dokonce ani kdyby všechny oběti, mrtvé i živé, svým vrahům odpustily, nebo kdyby se z těchto vrahů stali propříště nejušlechtilější duchové na zeměkouli, nebo kdyby se o ní nemluvílo vždycky tónem, jaký by odpovídal obsahu věci, nebo i kdyby si potomci svých otců spolu s nimi chtěli za tvrdé valuty koupit odpuštění od potomků obětí a jejich otců, s jejich vlastním souhlasem, nebo proti němu.“¹⁴

Po válce v Praze vystudoval Vysokou školu politických a sociálních věd.

1.2. NOVINÁŘSKÁ ČINNOST

První článek vyšel Arnoštu Lustigovi v roce 1947 ve Věstníku židovské obce náboženské. Jeho název byl *Zrodil se nový židovský člověk*. Téma židovství, které se v této době stávalo čím dál populárnější, se promítalo i v jeho pozdějších textech.¹⁵

---

¹¹ RAUVOLF, Josef, ČECH M. A SLAVÍK P., *13. komnata Arnošta Lustiga*, In: Česká televize, 2009, dostupné online: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/1186000189-13-komnata/209562210800003-13-komnata-arnosta-lustiga/>

¹² KOUBA, Miroslav a Arnošt LUSTIG, ed. *Dobrý den, pane Lustig: (myšlenky o životě)*. Praha: Aequitas, 1999, s. 45

¹³ LUSTIG, Arnošt. *Zpověď: záznam vzpomínek a úvah Arnošta Lustiga*. Vyd. 2., dopl. Praha: Nakladatelství Franze Kafky, 2009, s. 47 a n.

¹⁴ LUSTIG, Arnošt, SUK, Jan, ed. *Eseje: vybrané texty z let 1965-2000*. 2. vyd. Jinočany: H&H, 2001, s. 155

¹⁵ CINGER, František a Arnošt LUSTIG. *Arnošt Lustig zadním vchodem*. Praha: Mladá fronta, 2009, s. 104 a n.

V roce 1948 Arnošta Lustiga vyslaly Lidové noviny, Zemědělské noviny a Věstník židovské obce náboženské do Izraele, odkud měl referovat o arabsko-izraelském konfliktu.¹⁶ Tento konflikt pro něj byl velmi zásadní. Kvůli svému židovskému původu s Izraelci velmi soucítil. „*Po vraždě šesti miliónů v Evropě hrozilo šesti stům nebo šesti stům padesáti tisícům lidí v Izraeli totéž. Nechat se vyvraždit, nebo se ubránit. V nové rovníci zabít, nebo se nechat zabít, se rozhodli nenechat se zabít. V ten den začaly nové dějiny židovského lidu.*“¹⁷

Spolu s ním odjel do Izraele i Ludvík Aškenazy, který pracoval v Československém rozhlase. Právě v Izraeli začalo jejich dlouholeté přátelství. V Izraeli se v roce 1949 Arnošt Lustig oženil s Věrou Weislitzovou. Po návratu z Blízkého východu nastoupil do Československého rozhlasu do oddělení politického zpravodajství. „*Kamarádili jsme se tři: Aške (Ludvík Aškenazy, poznámka T. Š.), Ota Pavel a moje maličkost. Pracovali jsme v rozhlase. Aške jako reportér a komentátor zahraničních událostí, Ota Pavel ve sportovní redakci a na mě zbyly reportáže a zprávy. Připadali jsme si jako tři mušketýři.*“¹⁸ Na této pozici setrval necelý rok, protože jako manžel ženy, jež byla příslušnicí Nagany, izraelské armády, nemohl na této pozici dále působit.¹⁹ Jako reportér však pracoval v Československém rozhlase až do roku 1958. Dále psal například pro Československého novináře, Mladou frontu, Kulturní tvorbu nebo pro Rudé právo. Byl také scenáristou filmového studia Barrandov. V období 1959-1961 byl vedoucím kulturní redakce časopisu Mladý svět.

Věra Weislitzová-Lustigová měla podobný osud jako Arnošt Lustig. Kvůli židovskému původu přežila druhou světovou válku z celé její početné rodiny pouze ona a její sestra Hana. Po válce narukovala do palestinské armády. Když skončil tvrdý výcvik, bojovala spolu s židovskými muži i ženami proti Arabům a Angličanům.²⁰

---

¹⁶ LUSTIG, Arnošt. *Zpověď: záznam vzpomínek a úvah Arnošta Lustiga*. Vyd. 2., dopl. Praha: Nakladatelství Franze Kafky, 2009, s. 79

¹⁷ LUSTIG, Arnošt. *3 x 18: (portréty a postřehy)*. Praha: Mladá fronta, 2007, s. 249

¹⁸ LUSTIG, Arnošt. *3 x 18: (portréty a postřehy)*. Praha: Mladá fronta, 2007, s. 102

¹⁹ CINGER, František a Arnošt LUSTIG. *Arnošt Lustig zadním vchodem*. Praha: Mladá fronta, 2009, s. 136 a n.

²⁰ CINGER, František a Arnošt LUSTIG. *Arnošt Lustig zadním vchodem*. Praha: Mladá fronta, 2009, s. 148 a n.

Arnoštu Lustigovi se líbila prvotní myšlenka komunismu²¹ a cítil touhu po spravedlivém světě, proto vstoupil do Komunistické strany Československa (KSČ).²² To mu umožnilo publikovat v novinách a časopisech, kam mnoho jeho kolegů v této době psát nemohla. Svoji úlohu v rámci komunistického režimu si začal uvědomovat na počátku šedesátých let. Jedním z podnětů k přemýšlení nad svým postavením, byla také otázka jeho syna Josefa, jak je možné, že jejich rodina žije lepší život než polovina jeho spolužáků, jejichž rodiče byli například vyhozeni z práce nebo dokonce zavřeni ve vězení.²³ Lustigovo uvědomování si skutečného komunistického režimu bylo sice pomalejší než u většiny jeho kolegů, ale tím více později nabylo odporu. V roce 1970 se vyslovil v jednom z rozhovorů pro Národní židovský měsíčník ve Washingtonu: „komunistický svět není reálný svět – jedinou skutečností v něm je násilí... Všechny druhy násilí, viditelné i neviditelné. Komunistický režim nezabíjí lidi možná v takové míře, a tak rychle jako to činili nacisté – komunisté se je pokoušejí umlčet.“²⁴

Ačkoliv si Arnošt Lustig za svůj pestrý život vyzkoušel mnoho zajímavých pozic, v roce 1995 se mu naskytla možnost, aby se stal šéfredaktorem české verze časopisu Playboy. Na této pozici vydržel do roku 1997. „Playboy naučil celou univerzitní generaci mladých Američanů po druhé světové válce, jak přistupovat k ženám. Ne jako k věci, ale jako k živým, krásným tvorům, z nichž každý by mohl být jeho sousedem, jeho kamarádkou. Playboy otiskuje rozhovory s generály, prezidenty, vynikajícími lidmi ve všech oborech. Každý spisovatel v Americe, včetně Steinbecka, si pokládá a pokládá za čest být otištěn v Playboy. Tak proč ne moje maličkost? Není to dobré, když budou do Playboye přispívat nejlepší čeští spisovatelé, budou mu poskytovat rozhovory lidé jako je Suchý, Menzel, politikové? Přál bych si, aby mezi nimi byli ti nejlepší, ti nejvýše postavení.“²⁵

---

²¹ „Ve vagóně, ve kterém jsme jeli. Byli také komunisté. Když jsme chtěli utéct, řekli jsme jim, aby šli s námi, protože oni jediní drželi spolu [...] teď je ta pravá chvíle...Dobře, řekli, ale my musíme nejdřív udělat schůzi, kdo co bude mít na starosti, peníze, léky...Tak jsme šli sami a oni šli až po nás – a dost jich na to doplatilo. Od té doby vím, že je to krásné hnutí, žádné lepší neznám, ale že občas něco projede, protože musí nejdřív svolat schůzi.“ LUSTIG, A. O mrtvých, kteří žijí. Literární noviny. 1967, roč. 16, č. 12, s. 3. [online] Dostupné z: <http://archiv.ucl.cas.cz/index.php?path=LitNII/16.1967/12/5.png>

²² „Protože my jsme se stali komunisty, tomu by mladá generace nevěřila, z idealismu a z touhy po spravedlivém světě, kde by bylo víc demokracie, víc tolerance. Hlavně naprostá sociální spravedlnost, kde nebudou moc bohatí a kde nebudou moc chudí. Tahle myšlenka nám, kteří jsme se vrátili z Terezína, z Osvětimi, Buchenwaldu, a takových lidí bylo hodně a nebyli to jen Židé, tak ta myšlenka nám připadala čistá, krásná a povzbudivá. To, že se jí zmocnila mafie v Moskvě, která ji proměnila v tyranii a ve zločin, to je věc, která se dá těžko předpovídat. Ale nestalo se poprvé v dějinách, kdy se krásná myšlenka zvrhla.“ CINGER, František a Arnošt LUSTIG. Arnošt Lustig zadním vchodem. Praha: Mladá fronta, 2009, s. 268

²³ HAMAN, Aleš. Arnošt Lustig. Jinočany: H & H, 1995. Profily (H & H). s. 14.

²⁴ HAMAN, Aleš. Arnošt Lustig. Jinočany: H & H, 1995. Profily (H & H). s. 58 a n.

²⁵ LUSTIG, Arnošt, SUK, Jan, ed. Interview: vybrané rozhovory 1979-2002. Praha: Akropolis, 2002, s.160 a n.

1.3. ŽIVOT V EMIGRACI

Informace o okupaci Československa vojsky Varšavské smlouvy v roce 1968 zastihly Arnošta Lustiga na dovolené v Itálii, kde byl se svou manželkou a dcerou Hanou. Syn Josef byl v té době na židovském táboře v Americe. „*Byl jsem zrovna v Itálii, když Sověti přepadli můj domov. Přepadli jej zákeřně, podle a hnusně, v noci – jako nacisti. Náhle se ocitám v Itálii, Izraeli, Jugoslávii, Americe. Jsem tam s perspektivou, že buď se smírím s realitou, nebo zemřu steskem. Je ze mě emigrant a Čechy jsou vzdálenou vzpomínkou.*“²⁶

Když se na veřejnost dostala informace, že se Arnošt Lustig odmítl vrátit do okupované vlasti, ministerstvo kultury zařadilo jeho knihy na seznam zakázaných knih určených ke zničení.²⁷

První kroky rodiny Lustigových vedly do Izraele, kam je pozval předseda izraelské vlády. Zatímco se Arnošt Lustig usadil s rodinou v kibucu Hachotrim, v Československu jej komunisté nepravdivě označili za organizátora sionistického spiknutí a v Rudém právu nechali na první stranu otisknout článek, který tvrdil, že prozradil důležitá státní tajemství obrany země. Jeho návrat do Prahy tedy nepřipadal v úvahu.²⁸

Z Izraele s rodinou odjel do Jugoslávie, kde pracoval ve studiu Jadran-film. „*Jugoslávie se zdála ve srovnání se zeměmi za železnou oponou svobodná a svéprávná. Jak se říká, mezi slepými jednooký králem.*“²⁹

Arnošt Lustig se nikdy zcela nesmířil s myšlenkou, že musí nadobro opustit svůj domov. I když žil dvacet let mimo milovanou Prahu, zůstal ve spojení s jeho nejlepšími kamarády a rodinou. Často si vyměňoval dopisy se svou matkou Terezií, sestrou Hanou nebo například s jeho velkým kamarádem Otou Pavlem. „*Emigrace je krizové období, ale je to zároveň výzva: Kdo, co jsi, co máš za sebou, jestli jsi schopen se narodit znova, přerodit se, přizpůsobit... Emigrace má spoustu pozitivních momentů. Člověk si musí znovu dokázat, kdo je. Znovu si musí prověřit, čím byl, jestli tím byl právem, zda mu to patřilo.*“³⁰

---

²⁶ KOUBA, Miroslav a Arnošt LUSTIG, ed. *Dobrý den, pane Lustig: (myšlenky o životě)*. Praha: Aequitas, 1999, s. 58

²⁷ HAMAN, Aleš. *Arnošt Lustig*. Jinočany: H & H, 1995. Profily (H & H). s. 45 a n.

²⁸ LUSTIG, Arnošt. *3 x 18: (portréty a postřehy)*. Praha: Mladá fronta, 2007, s. 83 a n.

²⁹ LUSTIG, Arnošt. *3 x 18: (portréty a postřehy)*. Praha: Mladá fronta, 2007, s. 84

³⁰ LUSTIG, Arnošt, SUK, Jan, ed. *Interview: vybrané rozhovory 1979-2002*. Praha: Akropolis, 2002, s. 154

Osudová cesta do Ameriky začala v roce 1972 ve městě Iowa City. Bez znalosti angličtiny a bez zkušeností s učitelstvím se Arnošt Lustig ocitl na univerzitě v Des Moines. Využil možnosti ročního programu nabízejícím světovým spisovatelům možnost pobývat a učit na místní univerzitě.³¹ Amerika byla podle Arnošta Lustiga pro emigranty velmi otevřená. Nabídla mu důstojný život, kde se mohl cítit, alespoň částečně, jako doma. Podle Lustiga byli Američané velmi přívětiví a nepovažovali imigranty za přistěhovalce. „*Považuji se za českého autora, který píše v Americe. Je mi jedno, kde píšu. Píšu pořád totéž. To, co chci. V Americe jsem se cítil svobodnější, než v Praze roku 1969.*“³² I v době emigrace však psal články například pro exilové vydání Literárních novin s názvem Listy.

Nakonec se v roce 1973 usadil na Washingtonské univerzitě, kde měl učit původně jeden rok. Později mu zde udělili titul docenta a v roce 1978 dokonce titul profesora. Učit o katastrofě židovských lidí pro něj nebylo jednoduché, ale věděl, že někdo to udělat musí, aby nová generace věděla, čeho jsou lidé schopni. „*Učím tedy o židovské katastrofě (kromě ostatního), abych se ničemu a nikomu nezpronevěřil, a studentům říkám: Podívejte, důvod našeho kurzu je jediný a měli byste ho znát. Neučíme se o tom, abychom se dojíмали, litovali se nebo si připomínali křivdu, které se na nás dopustili suroví, lhostejní a proradní vrahové dětí, ne. Ale proto, abyste byli silnější. Abyste byli poučenější.*“³³ Podle Arnošta Lustiga je lepší, aby o holocaustu raději učil člověk, který jej opravdu zažil, než aby to učil někdo, kdo o tomto tématu pouze slyšel nebo o něm četl knihu.³⁴

---

³¹ CINGER, František a Arnošt LUSTIG. *Arnošt Lustig zadním vchodem*. Praha: Mladá fronta, 2009, s. 131 a n.

³² KOUBA, Miroslav a Arnošt LUSTIG, ed. *Dobrý den, pane Lustig: (myšlenky o životě)*. Praha: Aequitas, 1999, s. 104

³³ KOUBA, Miroslav a Arnošt LUSTIG, ed. *Dobrý den, pane Lustig: (myšlenky o životě)*. Praha: Aequitas, 1999, s. 53

³⁴ KOUBA, Miroslav a Arnošt LUSTIG, ed. *Dobrý den, pane Lustig: (myšlenky o životě)*. Praha: Aequitas, 1999, s. 53

2. LITERÁRNÍ NOVINY

Literární noviny, kterými se budu v této práci zabývat, za sebou mají velmi bohatou historii. První číslo vyšlo 9. března 1927. V Literárních novinách autoři publikovali články z oblasti literatury, filmu, divadla, výtvarného umění, často se zde objevovaly i básně nebo anglická, ruská či francouzská poezie. Tento časopis vycházel například v nakladatelství Pokrok, Sfinx Bohumila Jandy nebo Evropský literární klub (ELK). Předválečnými redaktory byli Václav Kaplický, Josef Hora, Miloslav Novotný a další. V roce 1941 však byly noviny za německé okupace Československa zastaveny.³⁵

V roce 1946, po konci druhé světové války, začaly znovu vycházet jako klubový a nakladatelský časopis. V této době v nich působil například Alois Pražák, Max Švabinský nebo František Halas. Od roku 1936 až do roku 1949 Literární noviny vycházely pod nakladatelstvím ELK. Téhož roku se však staly součástí nakladatelství Československý spisovatel, které přímo ovlivňovala KSČ.³⁶

V rámci reorganizace kulturního tisku přestaly Literární noviny jako měsíčník fungovat. Od roku 1952 začaly vycházet jako týdeník Svazu československých spisovatelů (SČSS).³⁷ Literární noviny na trhu nahradily Lidové noviny, které SČSS přestal vydávat. V posledním čísle Lidových novin vyšel text, kterým se vedení Svazu vyjádřilo ke vzniklé situaci: „*Svaz čs. spisovatelů bude dnem 9. února vydávat Literární noviny, týdeník pro kulturněpolitické a umělecké otázky, který dodáme předplatitelům Lidových novin každou sobotu. [...] Věříme, že všichni dosavadní odběratelé zůstanou věrni i novému časopisu, který chce být propagátorem socialistické kultury a jako bojový orgán kulturních pracovníků stane se nezbytným informátorem a rádcem naší pracující inteligence.*“³⁸

---

³⁵ DOKOUPIL, Blahoslav, Petr HRUŠKA, Michal PŘIBÁŇ, Richard SVOBODA, Tomáš KUBÍČEK a Miroslav ZELINSKÝ. *Slovník českých literárních časopisů, periodických literárních sborníků a almanachů 1945-2000*, Brno: Host, 2002, s. 134

³⁶ KNAPÍK, Jiří a Martin FRANC. *Průvodce kulturním děním a životním stylem v českých zemích 1948-1967*. Praha: Academia, 2011. Šťastné zítřky (Academia), s. 513 a n.

³⁷ KNAPÍK, Jiří a Martin FRANC. *Průvodce kulturním děním a životním stylem v českých zemích 1948-1967*. Praha: Academia, 2011. Šťastné zítřky (Academia), s. 514

³⁸ JUNGSMANN, Milan. *Literárky-můj osud: kritické návraty ke kultuře padesátých a šedesátých let s aktuálními reflexemi*. Vyd. 1. Brno: Atlantis, 1999, s. 11

Literární noviny se z počátku hlásily k socialistické kultuře. Jejich vzorem byla *Litěraturnaja gazeta*, která byla orgánem Svazu sovětských spisovatelů. Podle Milana Jungmanna, jak píše ve své knize *Literárky – můj osud*, byly první čísla Literárních novin bezbarvé, nezajímavé a šedivé obsahem i graficky.³⁹

Podpora KSČ však neměla dlouhého trvání. Po mírném uvolnění atmosféry ve společnosti v polovině 50. let se situace změnila a Literární noviny získávaly čím dál větší popularitu. Během 60. let se situace ještě zlepšila. Redaktoři publikovali více diskuzí, záznamů z besed, odbourávali tabuizovaná témata nebo například více informovali o zahraničních událostech. „*V průběhu šedesátých let se Literární noviny postupně staly nejznámější tribunou reformního hnutí s velmi širokým dopadem.*“⁴⁰ V tomto období do nich přispívá mimo jiné Arnošt Lustig, Ludvík Vaculík, Ivan Klíma, Milan Kundera, Václav Havel, Ludvík Aškenazy nebo Jarmila Glazarová.⁴¹ „*Redakce Literárních novin v čele s Milanem Jungmannem se nevěnovala pouze kulturní a umělecké oblasti, ale také ekonomickým a sociologickým tématům.*“⁴²

Okolnosti kolem Literárních novin se změnily v roce 1967. Veřejné projevy Ludvíka Vaculíka, Milana Kundery, Ivana Klímy či například Václava Havla na IV. sjezdu Svazu československých spisovatelů znamenaly podle Milana Jungmanna vyjádření lidové nespokojenosti s politikou vládnoucí strany či s nedostatečným dodržováním lidských práv.⁴³

Vedení KSČ nebylo spokojeno s výsledkem IV. sjezdu a ihned na tuto situaci reagovalo vyloučením Ludvíka Vaculíka, Ivana Klímy a Antonína Jaroslava Leihma ze strany KSČ.⁴⁴ Všichni redaktoři Literárních novin byli propuštěni a vedení KSČ dosadilo nové, podřízené členy redakce. Literární noviny nově patřily pod ministerstvo kultury a informací. V této době

---

³⁹ JUNGSMANN, Milan. *Literárky-můj osud: kritické návraty ke kultuře padesátých a šedesátých let s aktuálními reflexemi*. Vyd. 1. Brno: Atlantis, 1999, s. 11 a n.

⁴⁰ KNAPÍK, Jiří a Martin FRANC. *Průvodce kulturním děním a životním stylem v českých zemích 1948-1967*. Praha: Academia, 2011. Šťastné zítřky (Academia), s. 514 a n.

⁴¹ DOKOUPIL, Blahoslav, Petr HRUŠKA, Michal PŘIBÁŇ, Richard SVOBODA, Tomáš KUBÍČEK a Miroslav ZELINSKÝ. *Slovník českých literárních časopisů, periodických literárních sborníků a almanachů 1945-2000*, Brno: Host, 2002, s. 135 a n.

⁴² BEDNAŘÍK, Petr, Jan JIRÁK a Barbara KÖPPLOVÁ. *Dějiny českých médií: od počátku do současnosti*. 2., upravené a doplněné vydání. Praha: Grada, 2019, s. 306

⁴³ JUNGSMANN, Milan. *Literárky-můj osud: kritické návraty ke kultuře padesátých a šedesátých let s aktuálními reflexemi*. Vyd. 1. Brno: Atlantis, 1999, s. 231

⁴⁴ KONČELÍK, Jakub, Pavel VEČEŘA a Petr ORSÁG. *Dějiny českých médií 20. století*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2010, s. 179

jim veřejnost říkala „Erárky“ a nebyla s jejich obsahem spokojená.⁴⁵ V roce 1968 se Literární noviny přejmenovaly na Kulturní noviny. Došlo k úplné výměně obsahu i čtenářů. Kulturní noviny však měly krátké trvání, ještě téhož roku zanikly pro nezájem veřejnosti.⁴⁶

Na začátku roku 1968 začal SČSS vydávat Literární Listy. Do redakce se vrátili původní redaktori a časopis tak navázal na původní Literární noviny. Uvolněná atmosféra v tomto období byla velmi znát. Redaktori publikovali svobodné diskuze, nebo dokonce reflektovali nedávnou historii, jako například politické procesy z 50. let. Ludvík Vaculík zde otiskl slavný manifest Dva tisíce slov. Po okupaci Československa vojsky Varšavské smlouvy Literární listy podporovaly obyvatele k vyjádření nesouhlasu s okupací. Na konci roku 1968 se Literární listy přejmenovaly na Listy. Snahy o svobodný časopis netrvaly dlouho. Zákaz vydávání ze strany vedení KSČ přišel opět v květnu roku 1969, tedy necelý rok po invazi vojsk Varšavské smlouvy do Československa.⁴⁷

V roce 1970 v Římě Listy znovu obnovil Jiří Pelikán. Listy zde vycházely jako Časopis československé socialistické opozice. Představovaly časopis převážně pro Československé čtenáře. Redaktori zde publikovali politologické, ekonomické nebo sociologické studie, komentáře a analýzy. V této době do Listů z exilu přispíval i Arnošt Lustig. Dalšími autory článků, často pod pseudonymy, byli například Václav Havel, Alexander Dubček, Ludvík Vaculík, Milan Kundera nebo Jiří Ruml. Levicové exilové Listy vycházely až do roku 1989, kdy se redakce přesunula zpět do Prahy.⁴⁸

Listy se však s původními Literárními novinami rozcházely a nadále vycházely jako dvouměsíčník. Literární noviny s týdenní periodicitou znovu vyšly v roce 1990 jako příloha Lidových novin. Samostatně vycházely od roku 1992⁴⁹. *„Literární noviny se postupně stále více profilyovaly jako kulturně-politický list, který přináší příspěvky ze všech oblastí umění a*

---

⁴⁵ „Naprostá většina kulturní veřejnosti novou podobu Literárních novin, označovaných obyvatelstvem jako „Erárky“, neakceptovala a odmítala do něj přispívat.“ KNAPÍK, Jiří a Martin FRANC. *Průvodce kulturním děním a životním stylem v českých zemích 1948-1967*. Praha: Academia, 2011. Šťastné zítřky (Academia), s. 515.

⁴⁶ DOKOUPIL, Blahoslav, Petr HRUŠKA, Michal PŘIBÁŇ, Richard SVOBODA, Tomáš KUBÍČEK a Miroslav ZELINSKÝ. *Slovník českých literárních časopisů, periodických literárních sborníků a almanachů 1945-2000*, Brno: Host, 2002, s. 139

⁴⁷ KNAPÍK, Jiří a Martin FRANC. *Průvodce kulturním děním a životním stylem v českých zemích 1948-1967*. Praha: Academia, 2011. Šťastné zítřky (Academia), s. 515.

⁴⁸ DOKOUPIL, Blahoslav, Petr HRUŠKA, Michal PŘIBÁŇ, Richard SVOBODA, Tomáš KUBÍČEK a Miroslav ZELINSKÝ. *Slovník českých literárních časopisů, periodických literárních sborníků a almanachů 1945-2000*, Brno: Host, 2002, s. 120 s n.

⁴⁹ DOKOUPIL, Blahoslav, Petr HRUŠKA, Michal PŘIBÁŇ, Richard SVOBODA, Tomáš KUBÍČEK a Miroslav ZELINSKÝ. *Slovník českých literárních časopisů, periodických literárních sborníků a almanachů 1945-2000*, Brno: Host, 2002, s. 141 s n.

*zároveň vedle nich staví filozofické a publicistické komentáře k aktuálnímu politickému a společenskému dění.*⁵⁰ Jako měsíčník začaly Literární noviny vycházet od roku 2014. V roce 2020 však musely ukončit svou existenci kvůli ekonomickým problémům.

---

⁵⁰ DOKOUPIL, Blahoslav, Petr HRUŠKA, Michal PŘIBÁŇ, Richard SVOBODA, Tomáš KUBÍČEK a Miroslav ZELINSKÝ. *Slovník českých literárních časopisů, periodických literárních sborníků a almanachů 1945-2000*, Brno: Host, 2002, s. 141

3. METODIKA

Pro analýzu článků, které Arnošt Lustig publikoval do Literárních novin⁵¹, jsem zvolila kvalitativní analýzu zkoumaných dat, konkrétně historicko-srovnávací metodu. Kvalitativní analýza zkoumá měkká data, tedy subjektivní pohledy, pocity a dojmy, které povedou k naplnění cíle práce.⁵² Pomocí zvolené metodiky se budu snažit dosáhnout vytyčených cílů, kterými jsou zjištění názorů a postojů Arnošta Lustiga, jež při psaní článků do Literárních novin zaujímal, a zároveň se také budu snažit přiblížit jeho postoj k životu a různým celospolečenským problémům.

Před analýzou jsem provedla výběr článků. Dospěla jsem ke zjištění, že Arnošt Lustig v Literárních novinách, jejichž archiv je přístupný online na internetu, publikoval spíše krátké povídky, které jsou pro splnění účelů této práce nevhodné. Proto jsem se rozhodla k výběru všech ostatních článků, jež jsou pro naplnění vytyčených cílů příhodnější.

K analýze tedy bylo vhodných osm článků, které jsou dostupné online na portálu Ústavu pro českou literaturu Akademie věd České republiky, v. v. i.⁵³ Tyto články Arnošt Lustig publikoval v rozmezí let 1961-1967. Všechny použité texty můžeme zařadit, dle knihy Viktora Jílka *Lexikologie a stylistika nejen pro žurnalisty*, do funkčního stylu publicistického. Ostatní články, jež Arnošt Lustig do Literárních novin publikoval, jsem nevybrala proto, že se jedná o již zmíněné krátké povídky, tudíž patří spíše do funkčního stylu esteticky sdělného. Se zřetelem k povaze této práce jsem usoudila, že je funkční styl esteticky sdělný s ohledem k cíli této práce a mému studovanému oboru nevhodný, proto jsem tedy ostatní články k analýze nezvolila.⁵⁴

Čím větší počet objektů srovnáváme, tím výhodnější je omezit nejprve počet kritérií komparace na minimum [...]. Přesné určení kritérií, „rozměrů“ komparace je tedy účelné až

---

⁵¹ „Dokumenty mohou tvořit jediný datový podklad studie nebo doplňují data získaná pozorováním a rozhovory. [...] Za dokumenty se považují taková data, která vznikla v minulosti, byla pořízena někým jiným než výzkumníkem a pro jiný účel, než jaký má aktuální výzkum.“ HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. Čtvrté, přepracované a rozšířené vydání. Praha: Portál, 2016, s. 208

⁵² SEDLÁKOVÁ, Renáta. *Výzkum médií: nejužívanější metody a techniky*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2014. *Žurnalistika a komunikace*, s. 47 a n.

⁵³ Ústav pro českou literaturu Akademie věd České republiky, v. v. i., [online] Dostupný z: <http://www.ucl.cas.cz/cs/>

⁵⁴ JÍLEK, Viktor. *Lexikologie a stylistika nejen pro žurnalisty: studijní text pro distanční studium*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2005, s. 94 a n.

poté, co jsme si definovali objekty komparace a ujasnili si, který cíl komparace budeme sledovat.⁵⁵ Na základě tohoto tvrzení Miroslava Hrocha jsem nejprve stanovila jasné cíle analýzy a několikrát přečetla všechny vybrané články. Následně jsem zvolila několik témat, dle M. Hrocha kritérií, kterým jsem se později věnovala. S těmito vybranými kritérii jsem zvolené články podrobně analyzovala a snažila se najít spojitosti, jež se ve všech textech ukrývaly. Pro správné pochopení Lustigových článků jsem se na texty snažila dívat kritickým pohledem, který jsem doplňovala podloženými kontextovými citacemi.

V průběhu analýzy však může nastat situace, že se vyskytne zcela nové téma k výzkumu. Podle knihy *Kvalitativní výzkum*, napsané Janem Hendlem, se často stává, že se v průběhu výzkumu mohou měnit plány postupu v závislosti na aktuálních potřebách a dosavadních výsledcích.⁵⁶ I v případě této práce během rozboru jednotlivých, již určených témat, nastala situace, kdy se vyskytla zcela nová oblast k výzkumu.

Pro uplatnění historicko-srovnávací metody je také důležité zařadit do kontextu všechny okolnosti, jež mohly autora při psaní ovlivnit. „*Při analytické práci je důležitý smysl pro detail a správné pochopení jádra komunikace a významu jednotlivých slov.*”⁵⁷ Pro správné pochopení textu je také rozhodující důkladně se seznámit s autorovou minulostí, která jej u psaní velmi ovlivnila. Proto bylo velmi důležité mít neustále na mysli autorův život a kriticky porovnávat jeho články.

---

⁵⁵ HROCH, Miroslav a kol. *Úvod do studia dějepisu*. 1. vyd. Praha: SPN, 1985. Učebnice pro vysoké školy, s. 236

⁵⁶ HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. Čtvrté, přepracované a rozšířené vydání. Praha: Portál, 2016, s. 146

⁵⁷ SEDLÁKOVÁ, Renáta. *Výzkum médií: nejužívanější metody a techniky*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2014. Žurnalistika a komunikace, s. 393

4. ANALÝZA ČLÁNKŮ

V této kapitole bude hlavním předmětem mojí práce naplnit zvolené cíle. Pomocí historicko-srovnávací metody analýzy některých článků, jež Arnošt Lustig napsal do Literárních novin, zjistím jeho hlavní myšlenky a názory, které při tvorbě zaujímal. Budu se také snažit přiblížit jeho postoj k životu a způsob, jakým se snažil vyrovnat se svým nelehkým osudem.

Vybrané články pro splnění hlavního účelu této bakalářské jsou *Přátelé a nepřátelé; Mezi Cojimarou a San Franciskem; O potřebě lidské důstojnosti; Dost knih o fašismu?; Vina a trest; Svět, do kterého jsme se narodili; O mrtvých, kteří žijí a Ještě jednou o mrtvých, kteří žijí*. Následně jsem po opakovaném přečtení těchto článků jednotlivé texty rozdělila na několik témat, která se ve většině článků prolínají. Těmto tématům jsem se při analýze podrobně věnovala a snažila se najít spojitosti. Jednalo se o témata Spisovatelská a novinářská činnost; Poučení; Druhá strana mince; Koncentrační tábory; Knihy o holokaustu; Lhostejnost; Pocity viny a tajemství; Nutnost změny; Přátelství a naděje.

4.1. SPISOVATELSKÁ A NOVINÁŘSKÁ ČINNOST

Toto téma je jedním z nejčastěji se vyskytujících v analyzovaných textech. Vyskytuje se v pěti z osmi analyzovaných článků.

Arnošt Lustig při své práci často přemýšlel o tom, jak určité myšlenky napsat, aby dobře shrnuly celé jeho poznání a zároveň v sobě nesly obraz pravdivé skutečnosti. „*Usiloval jsem v každé chvíli, abych přinesl k tomu, co už bylo napsáno svůj osobní podíl, ať by byl jakkoli malý, kousek vlastního poznání, ale aby bylo alespoň ryzí. A nevádí mi, že mi lidé víc než úspěchy a neúspěchy počítají peníze. Důležité vždycky bylo moci psát, co chci.*“⁵⁸

Podle Arnošta Lustiga je velmi důležitá i práce spisovatele, jež za každým textem stojí. Vynaloženou námahu totiž nikdo jiný, kromě autora, nevnímá. Lidé vidí jen výsledek, dobrou nebo špatnou knihu, úspěch, slávu, ale nevidí všechnu „mravenčí“ práci, která hotovému dílu předchází. Tato zmíněná práce, jež stojí za každým článkem nebo knihou, je velmi důležitá.

---

⁵⁸ LUSTIG, A. *Ještě jednou o mrtvých, kteří žijí*. Literární noviny. 1967, roč. 16, č. 16, s. 1. [online] Dostupné z: <http://archiv.ucl.cas.cz/index.php?path=LitNII/16.1967/16/1.png>

Často se podle něj člověk vydá po špatné cestě a následuje několik přešlapů a omylů, než dojde k vytyčenému cíli. Podle Arnošta Lustiga dá větší práci najít tu správnou cestu, než po ní následně jít.⁵⁹

Podat čtenáři úplnou pravdu tak, jak ji autor vidí a cítí, by mělo být klíčovým cílem každého spisovatele nebo novináře. Pravda je pro Arnošta Lustiga jednou z nejdůležitějších hodnot nejen při psaní. „*Potřebuji pocit, že to, co píšu, je pravda. [...] Musím vědět, že kdybych měl zítra umřít, každá řádka, kterou jsem napsal, byla pravdivá a pravdivá zůstane, a že nebudu muset jednou říci: Promiňte, ale tohle nebylo přesné a chtěl bych to opravit.*“⁶⁰

Arnošt Lustig však nebyl jediný spisovatel, který cítil touhu po pravdě. Jak jednou řekl držitel Nobelovy ceny za literaturu, Ernest Hemingway: „*pravda uměleckého života musí být silnější než pravda života, protože umělec spojuje všechny pravdy, se kterými se v životě setkává, své vědomosti a své pozorování a vytváří svou pravdu. Ta musí být nutně pravdivější, skutečnější než pravda života. Pak teprve může spisovatel zapůsobit na lidi*“⁶¹ Každý člověk však pravdu může vnímat jinak, stejně jako má každý svoji pravdu, ve kterou věří. Arnošt Lustig ve svých knihách i článcích často psal o mrtvých lidech, které zabili během války, protože zastával názor, že o mrtvých se dá napsat úplná pravda. „*V lágru byla jistě spousta nadanějších lidí – ale byli vážní a tehdy byla potřeba spíš povrchnosti. A proto právě píšu o takových lidech – cítím to jako fair play vůči nim.*“⁶²

Podle Arnošta Lustiga dobrého spisovatele neodradí od práce a hledání spojitostí nic. Ve svých článcích tvrdí, že cesta, po které se člověk vydá, bývá složitá, mnohdy dochází síly a přesvědčení, ale v každém tunelu je potřeba na konci vidět světlo, jež je nutné neustále následovat. „*Někdy si přitom připadá osamělý, jeho síly se zdají chabé, dosahuje malých výsledků nejzazším vyčerpáním, jeho srdce bije ve stavu neustálého vzrušení, jeho noci nejsou*

---

⁵⁹ „[...] A když pak někam dojde, musí se připravit na to, že přijetí nebude vždycky odpovídat vynaložené námaze a že by možná někdy udělal lépe, kdyby nikam nešel, jenže v tom je jádro věci, že jde bez ohledu na přijetí, třebaže doufá v to nejlepší právě tak silně, jako o něm zároveň pochybuje.“ LUSTIG, A. *Ještě jednou o mrtvých, kteří žijí*. Literární noviny. 1967, roč. 16, č. 16, s. 1. [online] Dostupné z: <http://archiv.ucl.cas.cz/index.php?path=LitNII/16.1967/16/1.png>

⁶⁰ LUSTIG, Arnošt a Byron L. SHERWIN. *Odpovědi: rozhovory Harryho Jamese Cargasse a Michala Bauera s Arnoštem Lustigem a esej Byrona Sherwina*. Vyd. 3., (Dle předchozích dvou vyd. v nakladatelství H&H). Praha: Prostor, c2003. s. 24 a n.

⁶¹ LUSTIG, A. *Mezi Cojimarou a San Franciscem*. Literární noviny. 1962, roč. 11, č. 37, s. 7. [online] Dostupné z: <http://archiv.ucl.cas.cz/index.php?path=LitNII/11.1962/37/7.png>

⁶² LUSTIG, A. *O mrtvých, kteří žijí*. Literární noviny. 1967, roč. 16, č. 12, s. 3. [online] Dostupné z: <http://archiv.ucl.cas.cz/index.php?path=LitNII/16.1967/12/3.png>

naplněny spánkem a jeho dny nejsou všechny naplněny vykoupením. A přece mu nezbyvá než jít a hledat a přemýšlet a pracovat.“⁶³

V každém textu, ať už je v jakékoliv formě, je pro Arnošta Lustiga důležité podat své svědectví a myšlenky tak, aby v tom měl každý čtenář možnost najít něco dobrého či pozitivního. Své psaní vždy zakládal na pravdivém osudu lidí, jež za svůj život potkal. Prostřednictvím napínavých příběhů se snažil zaujmout čtenáře a předat mu sílu a odhodlání postav. I v tématech, o kterých se nepíše snadno, a ještě hůře se čtou, čtenář musí najít to, co mu tím chtěl autor říci, aby sdělení mělo správný význam, jenž do textu spisovatel či novinář ukryl. „*Užívám při psaní jisté techniky, která čtenáři napovídá a snaží se ho přimět k tomu, aby si udělal své vlastní závěry – ale byl bych rád, kdyby došel k těm správným.*“⁶⁴

Dle Lustiga je také velmi důležité, aby autor nepodléhal přílišným citům a dojetí, které by jej mohly ovlivnit, a tím by zároveň ztrácel i svůj objektivní nadhled, který je při psaní velmi důležitý. Zvědavost, jež autora při práci provází, je neustálým hnacím motorem. Jak ve svých článcích konstatuje Arnošt Lustig, o některých tématech se píše lépe, o některých zase hůře, ale i přes všechna úskalí je důležité, aby se psalo o všem, i o věcech, které člověku nejsou příjemné. Toto Lustigovo tvrzení ve své knize *Český osud naše 20. století očima spisovatelů*, o něm potvrzuje také František Cinger: „*nevyhýbá se žádnému tématu a dokáže vyslovit i nepříjemné pravdy. Nepříjemné pro jiné a nepříjemné i pro něj; přesto se jim nevyhne. Literatura jako příběhy lidí ve dvacátém století bez jeho zkušenosti byla žalostně chudší.*“⁶⁵

Arnošt Lustig navíc do svých textů přidával obraz skutečnosti. Jeho knihy i články jsou podloženy pravdivými událostmi, které se opravdu staly. Jeho příběhy jsou založeny na skutečných osudech lidí. „*Bez toho se nedá usednout k práci, aby člověk psal o statečných a zbabělých, o hrdinech a zrádcích, o lidech mezi tím, podle okolností, když každá řádka, kterou napíše, je jako řeřavé uhlí na lidské dlani nebo jako sůl v otevřené tržné ráně.*“⁶⁶ Píše o hrozných zkušenostech z druhé světové války, ale i o naději, o běžných dnech. Ne vždy to

---

⁶³ LUSTIG, A. *Ještě jednou o mrtvých, kteří žijí*. Literární noviny. 1967, roč. 16, č. 16, s. 1. [online] Dostupné z: <http://archiv.ucl.cas.cz/index.php?path=LitNII/16.1967/16/1.png>

⁶⁴ LUSTIG, Arnošt a Byron L. SHERWIN. *Odpovědi: rozhovory Harryho Jamese Cargasse a Michala Bauera s Arnoštem Lustigem a esej Byrona Sherwina*. Vyd. 3., (Dle předchozích dvou vyd. v nakladatelství H&H). Praha: Prostor, c2003. s. 9

⁶⁵ CINGER, František. *Český osud: naše 20. století očima spisovatelů: Arnošt Lustig, Adolf Branald, Josef Škvorecký, Vladimír Körner, Ewald Osers, Jiří Stránský, Zdeněk Mahler, Egon Bondy, Radko Pytlík, Jevgenij Jevtušenko, Jiří Záček, Michal Černík, Pavel Brycz*. V Praze: Daranus, 2011. s. 13

⁶⁶ LUSTIG, A. *Ještě jednou o mrtvých, kteří žijí*. Literární noviny. 1967, roč. 16, č. 16, s. 1. [online] Dostupné z: <http://archiv.ucl.cas.cz/index.php?path=LitNII/16.1967/16/1.png>

podle něj bylo v koncentračních táborech jen hrozné. Například v článku *Ještě jednou o mrtvých, kteří žijí* vzpomíná na hezkou chvíli, jež nastala prvního ledna roku 1945, v období největší naděje na konec války. Arnošt Lustig šel ledovým táborem s ostatními chlapci a zpívali píseň plnou naděje a víry v lepší život. V této chvíli v nich převládl pocit svobody, nenechali se odradit ani krutými ranami od německých vojáků. Za jeho pobyt v koncentračních táborech tedy zažil i okamžiky plné víry a optimismu. „*Nemá to vždycky logiku, která by se dala pozpátku vyčíst, taková chvíle zkrátka přijde a je tady.*“⁶⁷

Ve svých článcích píše i o dobrých dnech, kdy se v koncentračních táborech dokázali radovat z maličkostí, třeba když svítilo slunce nebo když se člověk shledal s rodinou či kamarádem. „*Chtěl bych si myslet, že všechno, co ještě napíšu, bude obsahovat tohle poznání. Napíšu to navzdory tomu, že někdo bude jen proto, že jsme dovedli mít radost z čistého modrého nebe a ze zářícího slunce, chtít upírat důchod bezmocným starcům s odvoláním na moje řádky.*“⁶⁸ Dle Lustiga se člověk v koncentračních táborech dokázal potěšit z drobností, protože těch hezkých chvil, o kterých ve svých knihách a článcích píše, bylo minimum. Zároveň jsou také všechny tyto hezké chvíle oprávněně zastíněny krutostí a brutalitou každého dne v koncentračním táboře.

Velmi důležitá je pro Arnošta Lustiga i otázka, jak o určitých tématech psát, nebo zda vůbec o nich psát. Jak zvolit téma, které lidi zajímá a chtějí se o něm dozvědět více, nebo naopak, kde je hranice, jež určuje, že už je těchto témat dost. „*Ptám se v ozvěně mučivých pochyb [...], zda je lepší mlčet nebo mluvit o tom, že to byla doba, kdy bylo lepší zemřít než žít a kdy člověk přál smrt nejbližším lidem, aby nemusel přihlížet jejich ponižení. Ptám se sám sebe, jak mlčet a jak mluvit, jak o tom psát.*“⁶⁹

Určité skutečnosti, které se opravdu staly, je podle Lustiga potřeba sdělovat a připomínat ostatním lidem, aby se na ně nezapomnělo, aby pouze nesplynuly s časem tak, jak tomu v minulosti bylo již mnohokrát. Jen neustálým připomínáním historie prostřednictvím knih, novin, časopisů a filmů mají mladší generace možnost proniknout do dějin. Nic lepšího než osobní svědectví lidí nenaučí pokoře k událostem, co se staly. „*Literatura, svědectví o takových osudech lidí, jako jsi ty, já, on, oni, v těchto dnech a letech, by měla v sobě mít*

---

⁶⁷ LUSTIG, A. *Ještě jednou o mrtvých, kteří žijí*. Literární noviny. 1967, roč. 16, č. 16, s. 6. [online] Dostupné z: <http://archiv.ucl.cas.cz/index.php?path=LitNII/16.1967/16/6.png>

⁶⁸ LUSTIG, A. *Ještě jednou o mrtvých, kteří žijí*. Literární noviny. 1967, roč. 16, č. 16, s. 6. [online] Dostupné z: <http://archiv.ucl.cas.cz/index.php?path=LitNII/16.1967/16/6.png>

⁶⁹ LUSTIG, A. *Svět, do kterého jsme se narodili*. Literární noviny. 1966, roč. 15, č. 19, s. 8. [online] Dostupné z: <http://archiv.ucl.cas.cz/index.php?path=LitNII/15.1966/19/8.png>

vždycky něco, co člověka napřimuje, co mu dává pocit důstojnosti; a kdybych to chtěl povědět jistou, ale nevelkou nadsázkou – pocit velikosti. Nic jiného nemá podle mého názoru smysl“⁷⁰

Určitou podobnost Lustigových knih i článků můžeme vidět například u služebně i existenčně staršího spisovatele a novináře židovského původu Jiřího Weila, který do svých knih také přidával autobiografické prvky. Jako příklad mohu zmínit jeho román *Život s hvězdou*.

4.2. POUČENÍ

Téma, jež se zabývá poučením z minulých událostí, se vyskytuje v polovině článků. Pro Arnošta Lustiga je poučení velmi důležité, protože všechny další generace, které již hrozné období války nezažily, si musí z této historie něco odnést a poučit se. „*Dnes si jen těžko dovedeme představit [...], jaké trauma musela pro dospívajícího chlapce znamenat drastická změna životních podmínek: z obyčejných lidí se stávala bezejmenná masa bytostí, kterým šílená ideologie upřela nejen občanská práva, nýbrž i právo na holou existenci.*“⁷¹

I v tomto případě však podle Lustiga existují dvě strany mince, kde na jedné straně stojí lidé, pro které je poučení velmi důležité a dokáží se vcítit do pocitů, jaké měly tehdy oběti holokaustu. Zároveň mají tito lidé oči otevřené a vidí v ostatních lidech přílišnou lhostejnost vůči těmto skutečnostem, než aby se dokázali dostatečně poučit. Na straně druhé jsou lidé, kteří poučení berou na lehkou váhu a nechtějí si žádné hrůzy minulé války připouštět. Právě v těchto lidech vidí Arnošt Lustig hrozbu pro další generace, protože díky nim a neustálému zpochybňování všeho, co se stalo, se krutosti z druhé světové války pomalu, ale jistě vytrácejí z paměti. „*Pak jsou tu politické snahy, pro které je dvacetiletá přestávka jen dobrou záminkou nabrat novou sílu a pustit se do toho zítra tam, kde včerejší Hitlerové museli přestat, a jiné politické snahy, kterým se kdysi vyčítalo, že slyší trávu růst, když varovaly před Hitlerem, a které jsou dneska nedůvěřivější, než byly tehdy, protože se opírají taky o dost svých zkušeností.*“⁷²

---

⁷⁰ LUSTIG, A. *O potřebě lidské důstojnosti*. Literární noviny. 1963, roč. 12, č. 3, s. 1. [online] Dostupné z: <http://archiv.ucl.cas.cz/index.php?path=LitNII/12.1963/3/1.png>

⁷¹ HAMAN, Aleš. *Arnošt Lustig*. Jinočany: H & H, 1995. Profily (H & H). s. 8

⁷² LUSTIG, A. *Ještě jednou o mrtvých, kteří žijí*. Literární noviny. 1967, roč. 16, č. 16, s. 6. [online] Dostupné z: <http://archiv.ucl.cas.cz/index.php?path=LitNII/16.1967/16/6.png>

Dle Lustiga si však poučení lidé nemusí brát jen z dob války. I v období míru se dějí věci, které bychom nikdy neměli připustit. Proto je důležité mít se neustále na pozoru. V každém rozhodnutí, jež tehdejší velitel nebo vůdce udělal, lze spatřit poučení, kterého by si měl každý uvědomělý člověk všimnout. Ne každý je však schopen vyčíst z dějin informace a poučení, jež by si měl do svého života odnést. „*Ale je zajisté možné, abychom přeměnili míru svého poznání v odpovídající míru činu. A činem je možné změnit tento svět, do kterého jsme se narodili, z horšího k lepšímu.*“⁷³

Systematické vyvražďování nevinných lidí, jež praktikovali Němci za druhé světové války, je pro tehdejší generaci nezapomenutelné. Vzpomínky na tuto dobu byly pro Arnošta Lustiga velmi silné. „*Stojíme tedy na prahu svých možností, ale ne právě bez poučení, rány jsou ještě otevřené, srostlá kůže ještě příliš citlivá.*“⁷⁴

Arnošt Lustig často vzpomínal na dobu, kdy byl Adolf Hitler vůdcem Německa, protože kvůli jeho rozhodnutím zemřelo několik miliónů nevinných lidí. To již nikdo nevymaže. Je to součást nedávné historie. Z lidí, kteří tuto dobu zažili, jich není mnoho naživu, proto Arnošt Lustig myslel dopředu a považoval za nutné, aby i příští generace znaly poučení svých předchůdců, kteří byli přímými svědky rozhodnutí, jež dělal Adolf Hitler. „*To je a zůstane základní faktem, který určuje a bude určovat myšlení naší generace a budeme-li umět své nejdražší poselství předat dál, tak i generace příští.*“⁷⁵

V poučení z minulých chyb Arnošt Lustig viděl možnost lepšího života. „*Zkušenost dává člověku sílu i tím, čím ho varuje. Jen ten, kdo poznal, co byly lágry, je hotov říct komukoliv, kdo by ho k tomu nutil, že nepůjde ani do Buchenwaldu, ani do Treblinky, protože ví, co tam je.*“⁷⁶ Tuto vlastní zkušenost předával dalším lidem, kteří dobu koncentračních táborů již nemuseli zažívat.

Schopnost poučit se z chybných názorů znal Arnošt Lustig i z vlastní zkušenosti. „*Během války Lustig věřil, že holocaust mohl být produktem jenom totalitarismu spojeného*

---

⁷³ LUSTIG, A. *Svět, do kterého jsme se narodili*. Literární noviny. 1966, roč. 15, č. 19, s. 9. [online] Dostupné z: <http://archiv.ucl.cas.cz/index.php?path=LitNII/15.1966/19/9.png>

⁷⁴ LUSTIG, A. *Ještě jednou o mrtvých, kteří žijí*. Literární noviny. 1967, roč. 16, č. 16, s. 1. [online] Dostupné z: <http://archiv.ucl.cas.cz/index.php?path=LitNII/16.1967/16/1.png>

⁷⁵ LUSTIG, A. *Dost knih o fašismu?* Literární noviny. 1964, roč. 13, č. 11, s. 8. [online] Dostupné z: <http://archiv.ucl.cas.cz/index.php?path=LitNII/13.1964/11/8.png>

⁷⁶ CINGER, František. *Český osud: naše 20. století očima spisovatelů: Arnošt Lustig, Adolf Branald, Josef Škvorecký, Vladimír Körner, Ewald Osers, Jiří Stránský, Zdeněk Mahler, Egon Bondy, Radko Pytlík, Jevgenij Jevtušenko, Jiří Žáček, Michal Černík, Pavel Brycz*. V Praze: Daranus, 2011. s. 20

s kapitalismem. Po svém vystěhování z Československa došel k závěru, že jeho víra v komunismus byla také klamem.“⁷⁷ Jako jeden z mála autorů však dokázal svoji chybu přiznat a obrátit ji ve svůj prospěch, protože mohl z vlastních zkušeností předat čtenářům své poznatky.

4.3. KONCENTRAČNÍ TÁBORY

„Z patnácti tisíc dětí, které byly v terezínském ghettu, dostala se nazpátek jenom necelá stovka, z šesti miliónů evropských židů přežilo období katastrofy sotva pár desítek tisíc.“⁷⁸ To, že Hitlerovi příznivci neměli slitování ani s židovskými dětmi, dosvědčuje i fakt, že v rámci rasového vyhlazovacího teroru zemřelo odhadem dva milióny dětí. Nejmladší vězni v koncentračních táborech byli vedle starých a nemocných lidí jednou z nejvíce ohrožených skupin, protože pro Němce neznamenal pracovní sílu.⁷⁹

Koncentrační tábory jsou pro Arnošta Lustiga velkým tématem nejen v knihách, ale také v článcích, jež psal do novin a časopisů. Často se myšlenkami vracel do Terezína, Osvětimi či Buchenwaldu. Sám o sobě tvrdí, že v koncentračních táborech příliš netrpěl, protože byl veselý kluk, který měl štěstí. Období pobytu v ghettu Terezín bylo pro rodinu Arnošta Lustiga v porovnání s ostatními tábory veselým. Téměř celá rodina byla pohromadě a nejvíce tento pobyt připomínal normální život. Jak říká Aleš Haman v jeho knize s názvem *Arnošt Lustig*, byla to poklidná rodinná pohoda, která však byla záhy vykoupena obrovskou zlobou a nenávistí vůči židovskému původu v nacistickém „konečném řešení“ židovské otázky.⁸⁰ „V podmínkách koncentračního tábora se však ukázalo, že racionální chování je možné jen v racionálně budované společnosti. V iracionálních podmínkách aristotelovská definice pozbyla platnosti.“⁸¹

---

⁷⁷ LUSTIG, Arnošt a Byron L. SHERWIN. *Odpovědi: rozhovory Harryho Jamese Cargasse a Michala Bauera s Arnoštem Lustigem a esej Byrona Sherwina*. Vyd. 3., (Dle předchozích dvou vyd. v nakladatelství H&H). Praha: Prostor, c2003. s. 88

⁷⁸ LUSTIG, A. *Ještě jednou o mrtvých, kteří žijí*. Literární noviny. 1967, roč. 16, č. 16, s. 1. [online] Dostupné z: <http://archiv.ucl.cas.cz/index.php?path=LitNII/16.1967/16/1.png>

⁷⁹ MOULIS, Miloslav a Roman CÍLEK. *Zapomeňte, že jste byli lidmi--: nacistické koncentrační tábory-symbol barbarství*. 2. vyd. Praha: Epoque, 2012. s. 130 a n.

⁸⁰ HAMAN, Aleš. *Arnošt Lustig*. Jinočany: H & H, 1995. Profily (H & H). s. 8

⁸¹ HAMAN, Aleš. *Arnošt Lustig*. Jinočany: H & H, 1995. Profily (H & H). s. 51

Ve svých člancích také často vzpomínal na svého otce, který měl do Osvětimi dorazit o pár dní později než Arnošt Lustig. Mladý Arnošt mu proto schovával cigaretu, kterou vysmlouval s německým vojákem. Tuto cigaretu mu však nikdy nemohl předat, protože otec byl po příjezdu do tábora odsouzen doktorem Josefem Mengelem k smrti v plynové komoře. Vzpomínal také na svou matku: „*svou matku jsem viděl naposled několik dnů předtím – běžela v houfu žen nahá po poli; vanul ledový vítr a začalo pršet. Přál jsem si tehdy, aby matka také zemřela – bylo lepší zemřít než žít.*“⁸² Právě Osvětim, kde Arnošt Lustig zažil nejkřutější období jeho života, patřila k nejhrošším vyhlazovacím táborům. Podle údajů v knize *Zapomeňte, že jste byli lidmi*, zemřelo v Osvětimi 1 250 000 mužů, žen a dětí.⁸³

Arnošt Lustig se ve své práci zabývá také lidmi, kteří koncentrační tábory zpochybňují a nevěří ani těm, jež podávají přímé svědectví. Navzdory těmto pochybnostem zde však navždy zůstane pravda, pravda o vraždění nevinných lidí, která v konečném měřítku znamenala ztrátu šesti miliónu lidí.

Krutosti, jež byly v táborech na denním pořádku, se někdy skrývaly za běžnými aktivitami, které byly také součástí všedních dní v koncentračních táborech. Aktivitu, jež měl Arnošt Lustig na mysli, představují například koncerty, na kterých byli vězni nuceni za každých okolností hrát nebo se věnovat fotbalu.⁸⁴

„*V lágru jsem se setkal s krásnými německými vězni. Zapomenout na to by bylo zločinem. Nikdy na to také nezapomenu, ale opakuji, že člověk je povinen vidět věci ve správném měřítku a nezapomínat pro dobré na zlé a pro zlé na dobré.*“⁸⁵ Touhu po pomstě Arnošt Lustig nikdy příliš necítil, chtěl pouze prostřednictvím svých knih, přednášek a novinových článků podat osobní svědectví o tom, co zažil za druhé světové války.

---

⁸² LUSTIG, A. *Svět, do kterého jsme se narodili*. Literární noviny. 1966, roč. 15, č. 19, s. 8. [online] Dostupné z: <http://archiv.ucl.cas.cz/index.php?path=LitNII/15.1966/19/8.png>

⁸³ MOULIS, Miloslav a Roman CÍLEK. *Zapomeňte, že jste byli lidmi--: nacistické koncentrační tábory-symbol barbarství*. 2. vyd. Praha: Epoque, 2012. s. 138 a n.

⁸⁴ „*V Terezíně se hrál fotbal a každý důstojník měl své mužstvo, které živil bez výčitek svědomí, že za několik týdnů skončí i nejlepší mužstvo v plynové komoře. V Osvětimi se hrál fotbal a každý, kdo byl zraněn při hře, šel do plynu, a kdo přežil, dostal plechovku krvavé paštiky. To nejsou báčorky, které bych mohl vyprávět leda večer liškám v pralese, jak napsal jeden čtenář. Byl jsem při tom.*“ LUSTIG, A. *Ještě jednou o mrtvých, kteří žijí*. Literární noviny. 1967, roč. 16, č. 16, s. 6. [online] Dostupné z: <http://archiv.ucl.cas.cz/index.php?path=LitNII/16.1967/16/6.png>

⁸⁵ LUSTIG, Arnošt a Byron L. SHERWIN. *Odpovědi: rozhovory Harryho Jamese Cargasse a Michala Bauera s Arnoštem Lustigem a esej Byrona Sherwina*. Vyd. 3., (Dle předchozích dvou vyd. v nakladatelství H&H). Praha: Prostor, c2003. s. 30 a n.

V eseji Byrona Sherwina *O morálních aspektech holocaustu* se autor mimo jiné zamýšlí nad pohledem Arnošta Lustiga na mravní otázku chování vězňů v koncentračních táborech. „Podle Lustiga byla zkušenost holocaustu „dobrou školou“ pro lidskou morálku, protože kladla morální dilemata, která byla absolutní. Kupříkladu nacisté nutili matky vybírat si mezi svými dětmi, [...] otcové se museli rozhodnout, zda zabít své syny, nebo nechat zabít sebe. Lustig se ve své tvorbě snaží zachytit tyto momenty, kdy důstojnost zvítězila, dokonce i tehdy, kdy vítězství znamenalo smrt.“⁸⁶

4.4. DRUHÁ STRANA MINCE

Arnošt Lustig se ve svých článcích, jako jeden z mála autorů, na největší židovskou katastrofu v dějinách lidstva nedíval pouze z pohledu oběti, ale snažil se do ní proniknout i z druhé strany. Nikdy neřadil všechny pouze do jedné skupiny. „Nikdy nebude každý Němec vrah a nikdy nebude každá oběť hrdina, ale nikdy taky nepřestane rozdíl mezi obětí a vrahem. A také velikost zločinu nebude pomínuta.“⁸⁷

Dle Lustiga se každý německý voják sice mohl rozhodnout, na čí stranu se přidá, bohužel to však tenkrát byla doba, kdy existovala pouze jediná správná strana a přidání na nesprávnou znamenalo smrt nebo vězení. „[...]na šest miliónů židovských mrtvých bylo jen v Buchenwaldu šedesát tisíc německých vojáků zaživa nabodnutých na hák jako kus řeznického masa svými německými spolubojovníky, někdy za nechuť bojovat na frontě, jindy za pomoc lidem z okupovaných zemí.“⁸⁸ Arnošt Lustig však ve svých článcích zdůrazňuje, že to v žádném případě tyto vojáky neomlouvá, jen je nutné si uvědomit, že ne každý byl špatný.

Lustig vzpomínal na několik kamarádů, kteří se s Němci, jež jim pomáhali, dokonce skamarádili. I on sám ve svých knihách vzpomínal na Němce, kteří mu během války nabídli pomocnou ruku a beze strachu z odhalení mu pomohli. „Kdyby nebylo dobrých Němců, neseděl bych dnes tady. Na druhé straně mezi námi byli udavači, agenti gestapa, stvůry, které jsme

---

⁸⁶ LUSTIG, Arnošt a Byron L. SHERWIN. *Odpovědi: rozhovory Harryho Jamese Cargasse a Michala Bauera s Arnoštem Lustigem a esej Byrona Sherwina*. Vyd. 3., (Dle předchozích dvou vyd. v nakladatelství H&H). Praha: Prostor, c2003. s. 90 a n.

⁸⁷ LUSTIG, A. *Ještě jednou o mrtvých, kteří žijí*. Literární noviny. 1967, roč. 16, č. 16, s. 6. [online] Dostupné z: <http://archiv.ucl.cas.cz/index.php?path=LitNII/16.1967/16/6.png>

⁸⁸ LUSTIG, A. *Ještě jednou o mrtvých, kteří žijí*. Literární noviny. 1967, roč. 16, č. 16, s. 1 a n. [online] Dostupné z: <http://archiv.ucl.cas.cz/index.php?path=LitNII/16.1967/16/1.png>

*nenáviděli a za které jsme se styděli. [...] Myslím si tedy, že pohlížet na Němce jako na demony je chyba. Znamenalo by to trestuhodné zjednodušení.*⁸⁹

Arnošt Lustig avšak ve svých článcích konstatoval, že většinou u německých vojáků převažují špatné skutky nad těmi dobrými. Konkrétně ve svém článku *Ještě jednou o mrtvých, kteří žijí*, vzpomíná na doktora Josefa Mengeleho, který byl vůči svým pacientům obzvláště krutý, ale zajisté nebyl jediným nacistickým lékařem, jenž v Osvětimi denně zapomínal na svůj mravní závazek, že bude ochráncem života. „*Jeho případ přesto ční nad jiné. [...] Mengele byl sběratelem lidí. Na výzkumu dvojčat si chtěl udělat profesuru. [...], zabíjel dvojčata chloroformovými injekcemi, odebíral orgány z živých těl, transplantoval kostní dřev, přišíval dvojčata zády k sobě.*“⁹⁰ Tento „anděl smrti“, jak se mu v koncentračních táborech přezdívalo, sice při počátečním rozřazování v koncentračním táboře zachránil Lustigovu matku a pár dalších výjimek, ale zároveň poslal na smrt jeho otce a statisíce dalších nevinných lidí. Nelze na něj dle Lustiga tedy pohlížet jako na zachránce. Jeho vraždy a pokusy na lidech mnohonásobně převažují.⁹¹

Arnošt Lustig ve svých článcích často vzpomínal také na německého vojáka, jenž nebyl lhostejný k tomu, co se kolem něj děje. Tento voják měl na starost vagón s vězni mířící z Osvětimi do továren ve starých říšských územích. V tomto vagónu byl i sedmnáctiletý Arnošt Lustig. „*Pak si ten mládenec s černou umrlčí lebkou na čepici posunul štítek výše do týlu a řekl, že dostane-li rozkaz vrátit se s vagóny zpět do tábora, spáchá sebevraždu. Díval se na mě a měl šílené zelené oči s leskem, který jim nevlévaly slzy, ale obraz toho, co si nesl pod kadlubem čela.*“⁹²

V Německu se našli i hodní a uvědomělí lidé. Arnošt Lustig by si však dle jedné výpovědi z knihy *Odpovědi: rozhovory Harryho Jamese Cargasse a Michala Bauera*

---

⁸⁹ LUSTIG, Arnošt a Byron L. SHERWIN. *Odpovědi: rozhovory Harryho Jamese Cargasse a Michala Bauera s Arnoštem Lustigem a esej Byrona Sherwina*. Vyd. 3., (Dle předchozích dvou vyd. v nakladatelství H&H). Praha: Prostor, c2003. s. 28 a n.

⁹⁰ KNOPP, Guido. *Hitlerovi stoupenci: Zločinci a vykonavatelé*. Vyd. 1. Praha: Ikar, 2004, s. 22 a n.

⁹¹ LUSTIG, A. *Ještě jednou o mrtvých, kteří žijí*. Literární noviny. 1967, roč. 16, č. 16, s. 6. [online] Dostupné z: <http://archiv.ucl.cas.cz/index.php?path=LitNII/16.1967/16/6.png>

⁹² „*Řekl mi tenkrát, že má matku a otce a bratry a sestru. Kdyby jim svěřil, co viděl, myslili by, že zešilel. Kdyby se mohla jeho matka přesvědčit, že je to pravda, co viděl; že lze pálit více než dvacet tisíc lidí za noc a den, že lze rozbíjet hlavy děti o zed' a mučit lidi bez příčiny jen proto, že se narodili z jedné matky, a ne z druhé, vzala by prý jeho vlastní zbraň nebo jeho nůž a zabila by ho.*“ LUSTIG, A. *Vina a trest*. Literární noviny. 1965, roč. 14, č. 7, s. 4. [online] Dostupné z: <http://archiv.ucl.cas.cz/index.php?path=LitNII/14.1965/7/4.png>

s Arnoštem Lustigem a esej Byrona Sherwina přál, aby takových lidí bylo více, pro případ, že by se někdo opět pokoušel prosadit nacismus.⁹³

4.5. KNIHY O HOLOCAUSTU

„Je nebo není dost knih, které se zabývají v různých podobách největší tragédií, jaká kdy postihla lidstvo, kam až sahá paměť a psaná historie člověka?“⁹⁴ Tato otázka často provázela Arnošta Lustiga v člancích, jež analyzuji.

To, že se Arnošt Lustig velmi zabýval tímto tématem nejen v jeho člancích, ale i knihách, potvrzuje ve své knize také Aleš Haman: „jedním z nejpříznačnějších tematických okruhů se vyznačují v Lustigově díle povídky s námětem tragického vzdoru a pomsty. Poprvé se s ním mohli čtenáři setkat v povídce *Modravé plameny ze sbírky Noc a naděje*.“⁹⁵

Arnošt Lustig a holocaust jsou již dvě neoddělitelná slova. Tímto tvrzením se zabýval ve své eseji také Byron Sherwin: „ačkoli Lustig vidí holocaust jako primárně židovskou zkušenost, vnímá jej také jako událost s všeobecnými aspekty, především morálními.“⁹⁶

Již v roce 1964, kdy vznikl článek *Dost knih o fašismu?* existovalo mnoho autorů, kteří se touto tematikou zabývali. Navíc se vyskytovali stále noví spisovatelé, kteří do tohoto tématu vložili nový pohled nebo odhalili nová zjištění. Z autorů, zabývajících se tematikou židovství a druhé světové války s určitou podobností zvolených témat s Arnoštem Lustigem, mohou zmínit například Jana Otčenáška, Hanu Bělohradskou, Ladislava Grosmana nebo Ladislava Fukse. „Židovská motivika se stala příznačnou pro skupinu autorů, kteří v ní spatřovali možnost překročit meze politického hrdinství, učinit ji symbolem hodnotového smyslu bezbranného lidství, které se stává tragickou obětí násilí a zvěle, ale jež zároveň vyjadřuje hodnotu lidské solidarity a vnitřní síly umožňující vzdorovat útrapám a pokoření silou ducha.

---

⁹³ LUSTIG, Arnošt a Byron L. SHERWIN. *Odpovědi: rozhovory Harryho Jamese Cargasse a Michala Bauera s Arnoštem Lustigem a esej Byrona Sherwina*. Vyd. 3., (Dle předchozích dvou vyd. v nakladatelství H&H). Praha: Prostor, c2003. s. 31.

⁹⁴ LUSTIG, A. *Dost knih o fašismu?* Literární noviny. 1964, roč. 13, č. 11, s. 8. [online] Dostupné z: <http://archiv.ucl.cas.cz/index.php?path=LitNII/13.1964/11/8.png>

⁹⁵ HAMAN, Aleš. *Arnošt Lustig*. Jinočany: H & H, 1995. Profily (H & H). s. 61.

⁹⁶ LUSTIG, Arnošt a Byron L. SHERWIN. *Odpovědi: rozhovory Harryho Jamese Cargasse a Michala Bauera s Arnoštem Lustigem a esej Byrona Sherwina*. Vyd. 3., (Dle předchozích dvou vyd. v nakladatelství H&H). Praha: Prostor, c2003. s. 83.

Tak v sobě tato motivická oblast implikovala možnost ztvárnit jiný typ hrdinství, než jaký stanovila dobová normativní konvence.“⁹⁷

Zájem lidí o největší židovskou katastrofu v dějinách lidstva byl a stále je velmi silný. „*Noví a noví lidé čtou tyto knihy; když se zeptáte v nakladatelských domech v Praze, Londýně, Moskvě nebo Berlíně, zůstávají-li tyto knihy nečteny, dostává se vám uspokojujivé odpovědi: ani jedna neleží. Všechny se dostávají ke svým čtenářům.*“⁹⁸ Američtí kritici Lustigových knih považovali za důležité informovat čtenáře o historických okolnostech a skutečnostech, jež tvořily základy Lustigových děl. „*V tom právě je třeba vidět odlišnost amerického literárního kontextu, kde Lustigovy knihy s tematikou života v koncentračních táborech a v podmínkách nacistické okupace působily zcela jinak než v Evropě, protože byly přijímány publikem, jemuž zkušenosti evropských národů, zejména pak národů středo- a východoevropských, byly vzdálené.*“⁹⁹

Psát o tomto tématu znamená více, než si kdokoli může představit, protože podle Arnošta Lustiga nikdy nebyla podlost a ubohost lidí, co si vybíjeli zlost na ostatních, jen lokálně omezenou vlastností. Knih s touto tematikou proto nikdy nebude příliš.¹⁰⁰

Fakt, že vznikají stále nové knihy a filmy s tématem holokaustu, je dle Lustiga dobrá zpráva pro všechny generace. Vždy pro něj byla nutnost psát o těchto věcech velmi důležitá, neboť jen tak si můžeme připomínat krutosti, které tehdy ostatní lidé museli zažívat. I ve srovnání s jinými náměty se toto téma velmi hojně objevuje.

Často se také stává, že autory nejsou pouze lidé, kteří toho byli svědky nebo nepochází z generace, která to zažila. „*Není asi náhoda, že nejlepší spisovatelé tohoto pokolení si všímají námětů spojených s katastrofou okupace druhé světové války. Souvisí to s otázkou odpovědnosti, kterou cítí za to, co se stalo.*“¹⁰¹ O holocaustu však psali, a stále píší, i spisovatelé, kteří nemají židovský původ. „*Celková suma ponížení nebude asi nikdy odhalena, protože židovští autoři [...] ji nikdy nebudou schopni překonat. Jsou jí zavaleni. Píší o ní*

---

⁹⁷ HAMAN, Aleš. *Arnošt Lustig*. Jinočany: H & H, 1995. Profily (H & H). s. 31.

⁹⁸ LUSTIG, A. *Dost knih o fašismu?* Literární noviny. 1964, roč. 13, č. 11, s. 8. [online] Dostupné z: <http://archiv.ucl.cas.cz/index.php?path=LitNII/13.1964/11/8.png>

⁹⁹ HAMAN, Aleš. *Arnošt Lustig*. Jinočany: H & H, 1995. Profily (H & H). s. 49.

¹⁰⁰ LUSTIG, A. *Ještě jednou o mrtvých, kteří žijí*. Literární noviny. 1967, roč. 16, č. 16, s. 6. [online] Dostupné z: <http://archiv.ucl.cas.cz/index.php?path=LitNII/16.1967/16/6.png>

¹⁰¹ LUSTIG, A. *Dost knih o fašismu?* Literární noviny. 1964, roč. 13, č. 11, s. 8. [online] Dostupné z: <http://archiv.ucl.cas.cz/index.php?path=LitNII/13.1964/11/8.png>

většinou autoři nežidovští, kteří ji částečně překonali. [...] To strašné ponížení jim svázalo ruce. [...] Ponížení zabitých i těch, co přežili, spolu s nemožností je výstižně popsat. Neexistuje autor, který by byl schopen to vše vypovědět. To všechno unést.“¹⁰² Tito spisovatelé s židovským i nežidovským původem, jako je například Tadeusz Borowski, Paul Celan nebo Primo Levi, tíhu nesdělitelnosti svých zkušeností mnohdy neunesli a spáchali sebevraždu.¹⁰³

Psaní knih o holocaustu však nebylo jediné, co Arnošta Lustiga určovalo. Své knihy nechtěl směřovat pouze k židovskému obyvatelstvu a k lidem, kteří si tuto problematiku uvědomují. Chtěl, aby jeho knihy nabraly i ráz obecnosti. „*Lustig sám se však jako umělec cítí především člověkem, než aby kladl důraz na rasové či národnostní pozadí svých děl. Jeho tvorba vznikla z protestu proti smrti, násilí, krutosti.*“¹⁰⁴

4.6. LHOSTEJNOST

Téma Lhostejnost se vyskytuje ve všech článcích kromě jediného. Je tedy nejčastěji se vyskytující ve všech analyzovaných článcích. Arnošt Lustig se v těchto článcích zmiňuje o dvojí lhostejnosti. Je to lhostejnost, se kterou k lidem přistupovali příslušníci německé armády v koncentračních táborech, ale také vojáci po celém světě, nejen v dobách druhé světové války, nebo ve druhém případě lhostejnost, jak se lidé v šedesátých letech stavěli k tomu, co se stalo nebo pořád děje.

Každý vězeň z koncentračních táborů, který mohl podat svědectví, se shodoval v tom, s jakou krutostí k nim vojáci přistupovali. Nejhorší však podle Arnošta Lustiga bylo to, že vojákům bylo úplně jedno, co dělají. Hodnota lidského života lidí za vysokými ploty pro ně neznamovala nic. Arnošt Lustig v článku *Svět, do kterého jsme se narodili* vzpomíná na jedno přímořské město v tehdejším Sovětském svazu, kde navštívil muzeum, v němž viděl klece, kam za války němečtí vysokoškolsky vzdělaní vojáci připoutali vždy dva nahé ruské muže zády

---

¹⁰² LUSTIG, Arnošt a Byron L. SHERWIN. *Odpovědi: rozhovory Harryho Jamese Cargasse a Michala Bauera s Arnoštem Lustigem a esej Byrona Sherwina*. Vyd. 3., (Dle předchozích dvou vyd. v nakladatelství H&H). Praha: Prostor, c2003. s. 19 a n.

¹⁰³ LUSTIG, Arnošt a Byron L. SHERWIN. *Odpovědi: rozhovory Harryho Jamese Cargasse a Michala Bauera s Arnoštem Lustigem a esej Byrona Sherwina*. Vyd. 3., (Dle předchozích dvou vyd. v nakladatelství H&H). Praha: Prostor, c2003. s. 19 a n.

¹⁰⁴ HAMAN, Aleš. *Arnošt Lustig*. Jinočany: H & H, 1995. Profily (H & H). s. 84.

k sobě a polévali je ledovou vodou, až z nich mráz loupal maso a sami pak nezemřeli. Toto mučení mělo být pro všechny ostatní lidi výstražným znamením.¹⁰⁵

Dle Lustiga se často také stávalo, že vojáci zabíjeli pouze pro pobavení. „*V Malé pevnosti v Čechách byl německý důstojník, který vybíral z každého transportu otce a syna a v příkopu, za účasti posádky, je nechal bít klackem o život, pod záminkou, že kdo zvítězí, přežije. Pak zastřelil otce nebo syna nebo oba.*“¹⁰⁶ Takové praktiky bohužel, dle Arnošta Lustiga, nebyly v koncentračních táborech výjimkou.

Ve vybraných článcích však Arnošt Lustig nezmiňuje pouze příslušníky německé armády a druhou světovou válku. „*Možná, že je to obsaženo právě v tomto tajemství, které přinesly tyto vraždy, že je možné, aby americký letec, který miluje svou ženu a své děti a své rodiče, zároveň nalétával nad hustou vrstvou mraků nad neviditelná města a vesnice ve vietnamské džungli a bombardoval zcela nepochybně kromě vojenských cílů i nemocnice a školy, stavby z bambusu, kde jsou nejen vojáci, ale i starci, ženy a děti, nemocní i slabí.*“¹⁰⁷ Arnošt Lustig ve svém článku *Svět, do kterého jsme se narodili* zdůrazňuje, že vojáci po celém světě a v jakékoli době mnohdy přistupovali ke svým vězňům nebo vojenským nepřítelům se stejnou lhostejností, jako kdysi v koncentračních táborech.

Stávalo se také, že to v koncentračních táborech nebyla přímo viditelná lhostejnost. Arnošt Lustig v rozhovoru *O mrtvých, kteří žijí*, vypráví i o zkušenostech, kdy si německý voják vyhlédl jednu oběť, jež vědomě ničil. Zmiňuje například svého kamaráda, kterého si vytipoval jeden dozorcí a nepouštěl jej schválně na záchod, až si vězeň zničil ledviny i srdce a následkem toho později po válce zemřel.¹⁰⁸

Arnošt Lustig v článku *Svět, do kterého jsme se narodili* vzpomíná také na výcvik, jež od počátku vedl vojáky ke lhostejnosti a krutostem, jež museli vykonávat. „*Učili se zabíjet myši a ptáky, kočky a psy, aby si zvykli pohledu na tekoucí krev; když dokázali zaříznout hrdlo zvířete*

---

¹⁰⁵ LUSTIG, A. *Svět, do kterého jsme se narodili*. Literární noviny. 1966, roč. 15, č. 19, s. 8. [online] Dostupné z: <http://archiv.ucl.cas.cz/index.php?path=LitNII/15.1966/19/8.png>

¹⁰⁶ LUSTIG, A. *Ještě jednou o mrtvých, kteří žijí*. Literární noviny. 1967, roč. 16, č. 16, s. 6. [online] Dostupné z: <http://archiv.ucl.cas.cz/index.php?path=LitNII/16.1967/16/6.png>

¹⁰⁷ „*Je možné, že tento letec kdysi protestoval proti zločinu vyvražďování, které prováděli němečtí vojáci na lidech podmaněných zemí, ale zároveň si zvykl na vraždu nevinných jako na jednu z možností, kterou přináší lidský život tomuto pokolení.*“ LUSTIG, A. *Svět, do kterého jsme se narodili*. Literární noviny. 1966, roč. 15, č. 19, s. 9. [online] Dostupné z: <http://archiv.ucl.cas.cz/index.php?path=LitNII/15.1966/19/9.png>

¹⁰⁸ LUSTIG, A. *O mrtvých, kteří žijí*. Literární noviny. 1967, roč. 16, č. 12, s. 5. [online] Dostupné z: <http://archiv.ucl.cas.cz/index.php?path=LitNII/16.1967/12/5.png>

svou osobní dýkou a pak si týmž nožem ukrojit chleba, byli způsobilí ke službě ve strážním oddílu. ¹⁰⁹

Lidé, jež zpochybňují násilnosti v koncentračních táborech, byli a jsou dle Arnošta Lustiga stále velmi rozšíření po celém světě a nikdy tomu s největší pravděpodobností nebude jinak. Lustig se několikrát setkal s lidmi, kteří nevěří tomu, co se stalo, neboť nevěří ničemu, co sami na vlastní oči neviděli. Sám líčí ve svém článku *Přátelé a nepřátelé* zkušenost s jedním vojákem, příslušníkem německé armády, který bytostně nesouhlasil s odsunem Němců z Horního Slezska. Tento voják zastával názor, že se dnes povídá více, než si člověk pamatuje, a zároveň nevěří ničemu, co sám nezažil. „*Tento muž neviděl na území Polska ani Majdanek, ani Osvětim, nespatrił ani povstání a potlačení varšavského ghetta, ani povstání celé Varšavy, srovnané skoro se zemí, a podle jeho logiky tedy nemá povinnost těmto věcem věřit, tak jako opačně nemá nikdo právo mu takové zprávy k věření předkládat.*“ ¹¹⁰

Ve svých člancích Lustig tvrdil také to, že lhostejnost lidí ke krutostem, co se děly, nezná míry. Někteří lidé dokonce vidí křivdu v tom, co se o brutalitě německé armády povídá. „*Hodně lidí v Německu si myslelo tehdy právě tak jako dnes, že ledacos z toho, co se povídá o krutosti německé armády a německých speciálních oddílů, je hrozná legenda, která se znásobila nenávistí a pomstychtivostí vítězné armády, aby byli ještě více pošpiněni poražení.*“ ¹¹¹ To, že někteří lidé vidí tvrzení o holocaustu jako obrovskou křivdu pro Německo, je fakt, který zdůrazňuje nejen Arnošt Lustig, ale také jiní spisovatelé a novináři. „*Základním tvrzením popíračů je, že Židé nejsou oběti, ale naopak. „Ukradli“ miliardy na reparacích, šířením „mýtů“ holocaustu zničili dobré jméno Německa a řečmi o tom, co se jim stalo, si získali mezinárodní sympatie.*“ ¹¹² To, že existují lidé, kteří popírají holocaust, není jen problémem minulosti. Zároveň jde i o budoucnost a další generace. ¹¹³

Samozřejmě všechny lidi Arnošt Lustig nechtěl při svých myšlenkách řadit do jedné skupiny, mnoho lidí za své otevřené oči i mysl v dobách vládnutí Adolfa Hitlera zaplatilo

---

¹⁰⁹ LUSTIG, A. *Svět, do kterého jsme se narodili*. Literární noviny. 1966, roč. 15, č. 19, s. 8. [online] Dostupné z: <http://archiv.ucl.cas.cz/index.php?path=LitNII/15.1966/19/8.png>

¹¹⁰ LUSTIG, A. *Přátelé a nepřátelé*. Literární noviny. 1961, roč. 10, č. 38, s.1. [online] Dostupné z: <http://archiv.ucl.cas.cz/index.php?path=LitNII/10.1961/38/1.png>

¹¹¹ LUSTIG, A. *Svět, do kterého jsme se narodili*. Literární noviny. 1966, roč. 15, č. 19, s. 9. [online] Dostupné z: <http://archiv.ucl.cas.cz/index.php?path=LitNII/15.1966/19/9.png>

¹¹² LIPSTADT, Deborah E. *Popírání holocaustu: sílící útok na pravdu a paměť*. Praha: Paseka, 2001. Souvislosti (Paseka). S. 48.

¹¹³ PAVLÁT, Leo, ed. *Židé-dějiny a kultura*. 4. vyd. V Praze: Židovské muzeum, c2007. s.103 a n.

životem. Osudy lidí, kteří nesouhlasili s krutostmi, kterých se na lidech vojáci dopouštěli, se nejspíš již nikdy nedozvíme. Několik takových jedinců se podle Arnošta Lustiga vždy našlo. V této době nebylo jednoduché postavit se proti většině, ale zpochybňovat tyto krutosti v dobách míru je naprosto nepřijatelné. Bohužel, ne všichni lidé považují za důležité, aby se o tomto tématu mluvilo. „*Nejsem tak naivní, abych si myslel, že to všem lidem, s kterými dýchám stejný vzduch, tak docela vadí.*“¹¹⁴

Arnošt Lustig již při psaní svých novinových článků, i povídkových knih, upozorňoval na problém „zakrytých očí“ lidí vůči společenským potížím. „*Nelze ovšem Lustigovi upřít zásluhu, že byl jedním z prvních, kdo na problém vztahu společnosti, respektive politické moci a jedince, byl náznakově upozornil, i když jeho skryté výzvy a varovný hlas nebyly tehdy až na výjimky pochopeny.*“¹¹⁵

4.7. POCIT VINY A TAJEMSTVÍ

Arnošt Lustig se nad pocitem viny a tajemstvím zúčastněných lidí na největším systematickém vyvražďování v celých dějinách lidstva zamýšlí v pěti analyzovaných člancích. Zásadní myšlenkou všech textů je to, zda je vůbec možné potrestat všechny viníky, protože v tomto měřítku se nejedná o vraždu, kdy je snadné zjistit, kdo ji spáchal. „*Zabije-li člověk člověka, je to vražda, která musí být potrestána v zájmu příští existence lidské civilizace, vězením nebo smrtí. Ale je-li šest miliónů vražd vnímáno vcelku, ztrácí se tvůj bratr, tvůj otec, tvá matka a tvůj děd, lidi, které jsme znali.*“¹¹⁶

Mnoho lidí podle Arnošta Lustiga po druhé světové válce odmítalo pocit viny za spáchané činy. V článku *Vina a trest* z roku 1965 se Lustig zamýšlel nad Frankfurtským procesem, který započal v roce 1963 a skončil o dva roky později. V tomto procesu bylo obžalováno 22 zločinců z koncentračního tábora Osvětim. Většina zločinců záměrně odmítala přiznat vinu na hromadné likvidaci a mučení nevinných lidí. Několik obžalovaných se však přiznalo. Pravdu přiznal například Hans Stark: „*neměl jsem tehdy vlastního mínění. Myšlení nám vzali. Jiní mysleli za nás. Že to nebylo správné, to vím dnes, tehdy jsem se vším souhlasil.*“

---

¹¹⁴ LUSTIG, A. *Ještě jednou o mrtvých, kteří žijí*. Literární noviny. 1967, roč. 16, č. 16, s. 1. [online] Dostupné z: <http://archiv.ucl.cas.cz/index.php?path=LitNII/16.1967/16/1.png>

¹¹⁵ HAMAN, Aleš. *Arnošt Lustig*. Jinočany: H & H, 1995. Profily (H & H). s. 83.

¹¹⁶ LUSTIG, A. *Ještě jednou o mrtvých, kteří žijí*. Literární noviny. 1967, roč. 16, č. 16, s. 1. [online] Dostupné z: <http://archiv.ucl.cas.cz/index.php?path=LitNII/16.1967/16/1.png>

*Stále nám říkali, že židé jsou na všem vinni, židé jsou naše neštěstí. Tak jsem i já poslechl.*¹¹⁷
V tomto článku se Arnošt Lustig zabýval také otázkou, zda je vůbec možné vrátit Německu čest soudním procesem. Obžalovaní vypadali a vystupovali jako ctihodní pánové, žili normální život, měli manželky, děti a žili jako by se ničím neprovinili. Svou vinu popírali většinou pod záminkou, že si nepamatují, jak to ve skutečnosti bylo. „*Snad se dostane ke slovu spravedlnost, ne proto, že by dostalo všech těch dvaadvacet sadistů zasloužený trest, ale proto, že sám proces vznesl otázku, zda je možno promlčet zločin tak velký, že zničil jeden lid a chystal se vyhubit další.*“¹¹⁸

Němečtí obyvatelé byli navíc, dle Lustigových tvrzení, většinou k tomuto procesu naprosto lhostejní. Nechtěli se již ke své minulosti vracet, proto mnohdy soudní procesy prodlužovali a opovrhovali nimi. „*Frankfurtský proces je založen na myšlence, že nic nemůže omluvit vědomé a plánovité vyvražďování miliónů mužů, žen a dětí, ať na rozkaz či bez rozkazu. Během čtyř let sloužilo v Osvětimi 8000 esesáků a o žádném z nich není známo, že by odmítl splnit rozkaz.*“¹¹⁹ Ve svých člancích Arnošt Lustig zdůrazňuje i fakt, že se tisíce válečných zločinců ukrývalo pod jinou identitou po celém světě. Tito lidé, jež se skrývali pod jiným jménem, již nikdy nepostihne spravedlnost. Jen málokdy se stalo, že je náhodou poznal některý z tehdejších vězňů. Stali se tedy součástí promlčení té největší masové vraždy v dějinách lidstva.

Těmito myšlenkami se nezabýval pouze Arnošt Lustig, ale existuje mnoho autorů, jež se zaobírají tématem spojeným s popíráním systematického vyvražďování nevinných lidí. „*Popírači připouštějí, že nějací Židé byli uvězněni na takových místech, jako byla například Osvětim, dodávají ale, [...], že tam pro ně bylo připraveno „veškeré pohodlí venkovského společenského klubu“ [...]. Někteří Židé snad zemřeli, to ale bylo přirozeným důsledkem strádání v době války.*“¹²⁰

---

¹¹⁷ KULKA, Erich. *Frankfurtský proces: reportáž z procesu s dvaadvaceti osvětimskými zločinci*. Naše vojsko, 1964, s.16 a n.

¹¹⁸ LUSTIG, A. *Vina a trest*. Literární noviny. 1965, roč. 14, č. 7 s. 5. [online] Dostupné z: <http://archiv.ucl.cas.cz/index.php?path=LitNII/14.1965/7/5.png>

¹¹⁹ „*Otázka z frankfurtské soudní síně tak přesahuje obžalované, obepíná celý svět a dotýká se srdce každého člověka. Jde o jeho vlastní spoluvinu na vraždě, i na vraždách, které ve skutečnosti nespáchal, přesto však na vraždách, z nichž měl nějaký prospěch – byť jen ten, že zůstal sám na živu.*“ LUSTIG, A. *Vina a trest*. Literární noviny. 1965, roč. 14, č. 7 s. 5. [online] Dostupné z: <http://archiv.ucl.cas.cz/index.php?path=LitNII/14.1965/7/5.png>

¹²⁰ LIPSTADT, Deborah E. *Popírání holocaustu: sílící útok na pravdu a paměť*. Praha: Paseka, 2001. Souvislosti (Paseka). s. 47

To, že některé lidi nezajímá, co v důsledku němečtí velitelé způsobili, je skutečnost, se kterou se Arnošt Lustig jen těžko smířoval. Do knihy *Český osud: naše 20.století očima spisovatelů*, Františka Cingera, poznamenal: „znám rodinu, která má dodnes v ložnici místo svatých obrázků nad postelí barevně retušované podobizny Hitlera, Göringa, Goebbelse. K těm bych byl nerad bezstarostný, aniž bych chtěl vidět trávu růst nebo malovat čerta na zeď.“¹²¹ Pravdivé zkušenosti německých vojáků z druhé světové války dle Lustiga již navždy zůstanou tajemstvím.¹²²

Arnošt Lustig ve svých článcích také dodával, že možná, když by právě toto tajemství odkryli lidé, co tuto dobu zažili, bylo by po světě více pochopení a touhy po spravedlivých trestech. Stejně, jako brutalita německých vojáků, pro většinu lidí zůstalo tajemstvím i to, že příslušníci německé armády měli v plánu vyhladit také celý český národ. Hlavní představitelé Hitlerovy armády, kteří měli osudy lidí ve svých rukou, již po válce nikdy nepromluvili o pravdě, jež byla součástí jejich životů.¹²³

Navždy také pro Arnošta Lustiga zůstalo tajemstvím, jak dopadl voják, který mu při cestě z Osvětimi vyprávěl o svých trápeních. Zda se přiznal své matce o činech, jež musel vykonávat nebo o krutostech, kterým byl svědkem, nebo mlčel do konce života. A takových vojáků byly tisíce. Nikdy se již nikdo z jejich úst nedozvěděl pravdu. Ponechali si všechno jako tajemství, třebaže doufali v odpuštění. „*V duchu se často vracím k tomuto tajemství mlčení a ptám se, zda je možné je vůbec někdy promlčet, zda lze vůbec najít takovou promlčecí lhůtu, po které by toto tajemství úplně přestalo existovat.*“¹²⁴

Arnošt Lustig v článku *Svět, do kterého jsme se narodili* konstatoval, že je po světě příliš mnoho smutku a bolesti, než aby se to dalo ponechat jako tajemství. Věděl, že z úst vojáků, jež se krutostí přímo účastnili, se již nikdo pravdu nedozví. Proto se celý svůj život prostřednictvím svých knih a článků snažil, aby se lidé pravdu dozvěděli alespoň tímto způsobem. „*Někde je*

---

¹²¹ CINGER, František. *Český osud: naše 20. století očima spisovatelů: Arnošt Lustig, Adolf Branald, Josef Škvorecký, Vladimír Körner, Ewald Osers, Jiří Stránský, Zdeněk Mahler, Egon Bondy, Radko Pytlík, Jevgenij Jevtušenko, Jiří Žáček, Michal Černík, Pavel Brycz*. V Praze: Daranus, 2011. s. 21

¹²² LUSTIG, A. *Přátelé a nepřátelé*. Literární noviny. 1961, roč. 10, č. 38, s.1. [online] Dostupné z: <http://archiv.ucl.cas.cz/index.php?path=LitNII/10.1961/38/1.png>

¹²³ LUSTIG, A. *Dost knih o fašismu?* Literární noviny. 1964, roč. 13, č. 11, s. 8. [online] Dostupné z: <http://archiv.ucl.cas.cz/index.php?path=LitNII/13.1964/11/8.png>

¹²⁴ LUSTIG, A. *Svět, do kterého jsme se narodili*. Literární noviny. 1966, roč. 15, č. 19, s. 8. [online] Dostupné z: <http://archiv.ucl.cas.cz/index.php?path=LitNII/15.1966/19/8.png>

vysvětlení pro toto tajemství. Někde jsou kořeny zla; i náš postoj k tomuto zlu má někde svůj původ. Je možné, že to byla poslední válka. Je možné, že vysvětlení je víc.¹²⁵

Lidé, kteří utrpení v koncentračních táborech zažili, nikdy nechtěli o svých zkušenostech pomlčet. Lustig při psaní svých článků myslel také na to, že existuje mnoho svědectví, ale pravý důvod, který vojáky k tomuto chování vedl, se již nikdy nikdo nedozví. Většina si nechala své přesvědčení, činy a úmysly pouze pro sebe. „Jsou v našem životě věci, na které se nikdy nedovíme odpověd’; minuli jsme příběhy, jejichž konec neznáme.“¹²⁶

4.8. NUTNOST ZMĚNY

„Věřím v možnost změny člověka. K lepšímu nebo k horšímu. Člověk je možnost. [...]. Psal jsem o těchto věcech v *Démantech noci*, které pokládám za svou nejlepší knihu. A pochopitelně jsem o tom psal i ve svých dalších třinácti knihách. [...]. Vložil jsem do svých knih všechno dobré a lepší, všechno kolem sebe.“¹²⁷ Arnošt Lustig viděl potřebu změny v drobných věcech, kterých si nezúčastněný člověk nemá mnoho příležitostí si všimnout. Když se na chvíli odklonil od tématu masového vyvražďování nevinných lidí, spatřoval díky svým cestám za hranice Československa například i problémy s režimem v jiných státech.

Díky svým zkušenostem cítil potřebu změny v lepší svět. Zároveň také nabádal čtenáře k obezřetnosti, protože sám ze svých zkušeností dobře věděl, jak lehké je sklouznout ke špatné straně. „Ne každý člověk v totalitě byl nemorální, ale sama totalita byla nemravná. Vím z lágrů, jak nenapravitelně se nakazí žalářovaný od žalárnika. Jak snadno se obrní člověk krutostí, jak svůdná je chamtivost, jakou hradbu vytvoří sobectví.“¹²⁸

V článku *Svět, do kterého jsme se narodili* vzpomínal na člověka, kterého potkal na Kubě. Tento člověk mu vyprávěl o vojácích Fulgencia Batisty, kteří mohli libovolně

---

¹²⁵ LUSTIG, A. *Svět, do kterého jsme se narodili*. Literární noviny. 1966, roč. 15, č. 19, s. 9. [online] Dostupné z: <http://archiv.ucl.cas.cz/index.php?path=LitNII/15.1966/19/9.png>

¹²⁶ LUSTIG, A. *Vina a trest*. Literární noviny. 1965, roč. 14, č. 7 s. 4. [online] Dostupné z: <http://archiv.ucl.cas.cz/index.php?path=LitNII/14.1965/7/4.png>

¹²⁷ LUSTIG, Arnošt a Byron L. SHERWIN. *Odpovědi: rozhovory Harryho Jamese Cargasse a Michala Bauera s Arnoštem Lustigem a esej Byrona Sherwina*. Vyd. 3., (Dle předchozích dvou vyd. v nakladatelství H&H). Praha: Prostor, c2003. s. 13

¹²⁸ CINGER, František. *Český osud: naše 20. století očima spisovatelů: Arnošt Lustig, Adolf Branald, Josef Škvorecký, Vladimír Körner, Ewald Osers, Jiří Stránský, Zdeněk Mahler, Egon Bondy, Radko Pytlík, Jevgenij Jevtušenko, Jiří Žáček, Michal Černík, Pavel Brycz*. V Praze: Daranus, 2011. s. 30

a beztrestně znásilnit kteroukoli ženu. Ať byla svobodná nebo vdaná, ač s tím nesouhlasila sebevíc. Když kladla odpor, zastřelili ji, stejně tak, jako jejího manžela nebo otce.¹²⁹ Tyto brutální činy se děly na Kubě v dobách míru. Dle Lustiga si tedy lze snadno představit, jak se žilo v různých režimech po celém světě. Jelikož byl velmi zcestovalý, viděl potřebu sdělit ostatním lidem zkušenosti, jež během svých cest získal.

Ve svém článku *Mezi Cojimarou a San Franciskem* se Arnošt Lustig opět vrací k Ernestu Hemingwayovi, který žil na Kubě právě v dobách vlády Fulgencia Batisty a byl svědkem revoluce, kdy Batistu svrhlo hnutí Fidela Castra. „*Mezi Batistovými důstojníky byli zajisté slušní a čestní lidé. Ale většinou to byli zloději, sadisté a kati. Mučili děti někdy s takovou krutostí, že jediným řešením bylo s tím vším skoncovat.*“¹³⁰

Ke krutostem páchaných na nevinných lidech však Arnošt Lustig nemusel chodit daleko. V knize *Odpovědi: rozhovory Harryho Jamese Cargasse a Michala Bauera s Arnoštem Lustigem a esej Byrona Sherwina*, poznamenal: „*za svou vlastní zemi, Československo, a jejího dobyvatele, Rusko, jsem se nejvíc styděl, když jsem zjistil, že tam koncentrační tábory existovaly ještě dlouho po druhé světové válce a že socialistická myšlenka dospěla od utopie k vraždění. A tak jsem si položil otázku: Co s tím dělat? Jak se zachovat?*“¹³¹

Proto je podle Arnošta Lustiga nutné uvědomit si nutnost změny vnímání okolního světa, proti nespravedlnosti se musí bojovat. Každý si za svým životem musí stát a být pevně přesvědčen, že si jej nikým nenechá vzít.

4.9. PŘÁTELSTVÍ A NADĚJE

Arnošt Lustig ve svých článcích *O mrtvých, kteří žijí* a *Ještě jednou o mrtvých, kteří žijí* zdůrazňoval, že bez pravého přátelství by nikdo hrůzy v koncentračních táborech nemohl zvládnout. Pravé přátelství člověk pozná, když je mu nejhůř nebo když je v maléru. „*Bez*

---

¹²⁹ LUSTIG, A. *Svět, do kterého jsme se narodili*. Literární noviny. 1966, roč. 15, č. 19, s. 9. [online] Dostupné z: <http://archiv.ucl.cas.cz/index.php?path=LitNII/15.1966/19/9.png>

¹³⁰ LUSTIG, A. *Mezi Cojimarou a San Franciskem*. Literární noviny. 1962, roč. 11, č. 37, s. 7. [online] Dostupné z: <http://archiv.ucl.cas.cz/index.php?path=LitNII/11.1962/37/7.png>

¹³¹ LUSTIG, Arnošt a Byron L. SHERWIN. *Odpovědi: rozhovory Harryho Jamese Cargasse a Michala Bauera s Arnoštem Lustigem a esej Byrona Sherwina*. Vyd. 3., (Dle předchozích dvou vyd. v nakladatelství H&H). Praha: Prostor, c2003. s. 15

kamarádů by člověk zašel. Peníze tam nebyly; to byla jediná skutečná kvalita, činem projevené kamarádství.“¹³²

V tom, co dokázal Arnošt Lustig během svého pobytu v koncentračních táborech překonat, vidí mnoho lidí zázrak a vzácnost. „*S odstupem let si uvědomil, že to, co mu umožnilo přežít všechny útrapy a hrůzy, bylo mimo fyzickou zdatnost i šťastná povaha, díky níž překonal – s pomocí přátel – i nejtěžší okamžiky, kdy ztratil otce v plynové komoře a kdy viděl, jak jeho matku ženou v ledové mlze bosou kamsi do neznáma.*“¹³³

Lustig ve svých článcích tvrdil, že přátelství je jedno z nejdůležitějších lidských potřeb, protože bez pravého kamaráda je život pouze šedobílý. „*Prožil jsem v Birkenau nejkrásnější okamžiky lidského přátelství, na které nikdy nemohu zapomenout. A viděl jsem zároveň věci, na které bych chtěl zapomenout, kdybych to dokázal.*“¹³⁴

Arnošt Lustig ve svých článcích vzpomínal i na kamarády, které neměl pouze v koncentračních táborech, ale také po válce. „*Měl jsem vždycky ohromné štěstí, že jsem našel lidi lepší než já. Měl jsem kliku na kamarády [...]. Známych je hodně a kamarádů málo. Tři za život, to je člověk úplný boháč. Kamarád je člověk, který v tebe věří, když už všichni ostatní nevěří.*“¹³⁵

Stejně, jako bez přátelství, by člověk nemohl žít bez naděje. Tu však Lustig neztrácel ani v těch nejhorších chvílích, které v koncentračních táborech zažil. Avšak nepsal pouze o naději, kterou oplýval v táborech. Naději člověk potřebuje kdykoliv, každý den. Podle něj je totiž tento pocit nejkrásnější ze všech pocitů, jež člověk zná.¹³⁶ „*Důstojnost je možná totéž, co*

---

¹³² „*Třeba Ludvík K-k, s tím jsem s kamarádil, když dostal v Osvětimi úplavici a měl strach, že umře. To byl taky míšenec. Pořád mi říkal, že je to tyfus – a já mu potřeboval dokázat, že je to úplavice. A nemohl jsem to dokázat jinak, než že jsme jedli jednou lžící. Samozřejmě jsem druhý den dostal úplavici taky. Za čtyři pět dnů se z toho dostaneš, ale člověk tak zeslábně, že nemá sílu, aby se dostavil na apel. Naštěstí nás starší kluci podpírali a pak nás drželi zezadu za šaty. Měl mě potom strašně rád a já zase ty druhé, co nám pomáhali.*“ LUSTIG, A. O mrtvých, kteří žijí. Literární noviny. 1967, roč. 16, č. 12, s. 3. [online] Dostupné z: <http://archiv.ucl.cas.cz/index.php?path=LitNII/16.1967/12/3.png>

¹³³ HAMAN, Aleš. *Arnošt Lustig*. Jinočany: H & H, 1995. Profily (H & H). s. 11

¹³⁴ LUSTIG, A. *Ještě jednou o mrtvých, kteří žijí*. Literární noviny. 1967, roč. 16, č. 16, s. 6. [online] Dostupné z: <http://archiv.ucl.cas.cz/index.php?path=LitNII/16.1967/16/6.png>

¹³⁵ LUSTIG, A. *O mrtvých, kteří žijí*. Literární noviny. 1967, roč. 16, č. 12, s. 5. [online] Dostupné z: <http://archiv.ucl.cas.cz/index.php?path=LitNII/16.1967/12/5.png>

¹³⁶ „*Myslet si, že ještě mám proč žít a že to lepší přece jen ještě teprve přijde. Tahle naděje může zmizet, jenom když zmizí člověk.*“ LUSTIG, A. *Ještě jednou o mrtvých, kteří žijí*. Literární noviny. 1967, roč. 16, č. 16, s. 6. [online] Dostupné z: <http://archiv.ucl.cas.cz/index.php?path=LitNII/16.1967/16/6.png>

*naděje. Pro mne je to základní, nejdůležitější ctnost. Kráčet v lágru zpříma vám někdy pomohlo právě proto, že chtěli, abyste se ohnul, abyste cítil, jak málo znamenáte.*¹³⁷

V knize o Arnoštu Lustigovi, o něm Aleš Haman napsal, „*právě mimořádnost zkušenosti a podmínek, které mu bylo dáno jako člověku prožít a přežít, byla pro něho zdrojem naděje v možnost, že ona vnitřní potřeba lásky, solidarity a důstojnosti překoná zlobu, sobectví a ponížení ohrožující jeho existenci.*“¹³⁸

Naději v koncentračních táborech představoval i odboj organizovaný vězni, kterého se zúčastnil rovněž i Arnošt Lustig. „*Pro vězně to byla jiskřička naděje. Pro velení všech koncentračních táborů naopak velký a často i citelně postihovaný neúspěch, protože jedním z jejich hlavních úkolů bylo nedopustit, aby se nějaký vězeň dostal na svobodu, a tak nejenom zkržil esesácké plány, ale navíc vynesl i autentické svědectví o tom, co se v lágrech děje.*“¹³⁹

---

¹³⁷ LUSTIG, Arnošt a Byron L. SHERWIN. *Odpovědi: rozhovory Harryho Jamese Cargasse a Michala Bauera s Arnoštem Lustigem a esej Byrona Sherwina*. Vyd. 3., (Dle předchozích dvou vyd. v nakladatelství H&H). Praha: Prostor, c2003. s. 32

¹³⁸ HAMAN, Aleš. *Arnošt Lustig*. Jinočany: H & H, 1995. Profily (H & H). s. 96

¹³⁹ MOULIS, Miloslav a Roman CÍLEK. *Zapomeňte, že jste byli lidmi--: nacistické koncentrační tábory-symbol barbarství*. 2. vyd. Praha: Epoque, 2012. s. 224

5. ZÁVĚR

Cílem této práce bylo přiblížit novinářskou činnost Arnošta Lustiga v Literárních novinách. Není výjimkou, že Arnošta Lustiga známe především jako výborného spisovatele. Díky této práci se však můžeme dozvědět i o jeho publicistické aktivitě, která byla také velmi významná. Na základě historicko-srovnávací metody analýzy vybraných článků jsem interpretovala Lustigovy myšlenky a názory, jež při psaní zaujímal. Z článků bylo rovněž možné vyčíst, jaké postoje Arnošt Lustig zastával, a také, jak chtěl své zkušenosti předat dalším generacím.

V teoretické části práce jsem nejprve představila osobnost Arnošta Lustiga, jeho život, od dětství, přes první novinářské profese, až k emigraci za hranice Československa a následnému střídavému pobytu ve Spojených státech a v České republice. Následovalo uvedení Literárních novin od vzniku v roce 1927 až do současnosti.

V praktické části jsem z Literárních novin vybrala články, jež byly předmětem další analýzy. Jednotlivé články jsem rozřadila na několik témat, které se v textech nejvíce objevovaly. S těmito tématy jsem dále pracovala a snažila se z nich vyčíst hlavní postoje Arnošta Lustiga. Analýzu Lustigových článků jsem se snažila prokládat také dobovými kontexty, jež jeho texty doplňovaly.

Z jednotlivých témat můžeme zjistit, že se Arnošt Lustig ve svých člancích příliš nezabýval dobovou politikou. Jeho hlavní myšlenky směřovaly, stejně jako v jeho knihách, k předání zkušeností dalším generacím, a také k polemice nad zločiny vykonanými na nevinných lidech. Na základě svých vzpomínek interpretoval zážitky nejen z války a z koncentračních táborů, ale také z dob míru, kdy cestoval za hranice Československa. Právě díky svým zkušenostem z cest, po mnoha odlišných zemích celého světa, dával do svých knih a článků osobitý rozměr, jež kvůli své autenticitě zaujme velké množství čtenářů. Velmi často vzpomínal také na své přátele, kteří jej při práci významně ovlivnili.

Nejvíce se v analyzovaných člancích objevovalo téma Lhostejnost, následně Pocit viny a tajemství, Koncentrační tábory, nebo například Spisovatelská a novinářská činnost. Arnošt Lustig ve svých člancích nikdy nebyl apatický k událostem, jež se staly. Snažil se své svědectví předat dalším lidem a nabádal čtenáře k obezřetnosti a všímavosti, protože podle něj se každá historie může opakovat.

Díky zjištěním, ke kterým jsem dospěla během psaní této práce, lze říci, že se Arnošt Lustig ve svých článcích věnoval velmi podobným tématům, jako ve svých knihách. Hlavní témata, o kterých Lustig během svého života přemýšlel, byly druhá světová válka, židovství a koncentrační tábory. Díky jeho osobitému stylu a barvitému podávání vlastních zkušeností si dokázal získat čtenáře po celém světě. Nelze však ve všech zkoumaných článcích rozpoznat autorův myšlenkový vývoj. V prvním analyzovaném článku z roku 1961 můžeme vidět stejné názory a postoje, jako například v posledním zkoumaném článku z roku 1967.

Obecně byly Lustigovy články velmi čtivé. Používal mnoho rozvitých souvětí a přímých řečí, kterými čtenáře vtáhl do děje. Své celoživotní zkušenosti dokázal zajímavým a svérázným způsobem sdělit všem jeho čtenářům.

Dnešní generace si již nedokáže reálně představit dobu, jež zažili naši prarodiče a praprarodiče. Proto se domnívám, že je velmi důležité, aby se i nadále připomínaly takové osobnosti, jako je Arnošt Lustig, od kterých se lidé mohou naučit mnoho důležitých věcí. Jednou z hlavních myšlenek, které chtěl Arnošt Lustig prostřednictvím svých článků předat, je také schopnost pokory, jež v dnešní době někteří lidé postrádají. Domnívám se, že jeho knihy i články jsou pro lidi mimořádně přínosné a čtivé, jelikož při psaní využívá vlastní zkušenosti, které se nedají nahradit, a v dnešní době navíc jsou velmi vyhledávané.

Díky této práci jsem měla příležitost poznat zajímavé informace nejen o Arnoštu Lustigovi, ale také o druhé světové válce a koncentračních táborech.

SEZNAM ZKRATEK

ELK – Evropský literární klub

KSČ – Komunistická strana Československa

SČSS – Svaz československých spisovatelů

SEZNAM LITERATURY

BEDNAŘÍK, Petr, Jan JIRÁK a Barbara KÖPPOVÁ. *Dějiny českých médií: od počátku do současnosti*. 2., upravené a doplněné vydání. Praha: Grada, 2019. ISBN 978-80-271-0553-3.

CINGER, František a Arnošt LUSTIG. *Arnošt Lustig zadním vchodem*. Praha: Mladá fronta, 2009, 309 s., [32] s. obr. příl. ISBN 9788020420220.

CINGER, František. *Český osud: naše 20. století očima spisovatelů: Arnošt Lustig, Adolf Branald, Josef Škvorecký, Vladimír Körner, Ewald Osers, Jiří Stránský, Zdeněk Mahler, Egon Bondy, Radko Pytlík, Jevgenij Jevtušenko, Jiří Žáček, Michal Černík, Pavel Brycz*. V Praze: Daranus, 2011. 206 s. ISBN 978-80-86983-97-4.

DOKOUPIL, Blahoslav, Petr HRUŠKA, Michal PŘIBÁŇ, Richard SVOBODA, Tomáš KUBÍČEK a Miroslav ZELINSKÝ. *Slovník českých literárních časopisů, periodických literárních sborníků a almanachů 1945-2000*. Brno: Host, 2002. 334 s. ISBN 80-7294-041-4.

EMINGEROVÁ, Dana a Arnošt LUSTIG. *Živel Lustig: jak se píše kniha, aneb, Hod' sebou ty bejku, už nemám moc času*. Praha: Mladá fronta, 2011. ISBN 978-80-204-2469-3.

HAMAN, Aleš. *Arnošt Lustig*. Jinočany: H & H, 1995. Profily (H & H). 103 s. ISBN 80-85787-82-2.

HAVLÍČEK, Dušan. *Listy v exilu: obsahová analýza časopisu Listy, který v letech 1971 až 1989 vydával v Římě Jiří Pelikán*. 1. vyd. Olomouc: Burian a Tichák, 2008. 893 s. ISBN 978-80-903687-7-4.

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. Čtvrté, přepracované a rozšířené vydání. Praha: Portál, 2016, 437 s. ISBN 978-80-262-0982-9.

HROCH, Miroslav a kol. *Úvod do studia dějepisu*. 1. vyd. Praha: SPN, 1985. 304 s. Učebnice pro vysoké školy. ISBN 14-383-85.

JANOUŠEK, Pavel, Petr ČORNEJ a kol. *Dějiny české literatury 1958-1969*. Vyd. 1. Praha: Academia, 2008. 688 s. ISBN 978-80-200-1583-9.

JÍLEK, Viktor. *Lexikologie a stylistika nejen pro žurnalisty: studijní text pro distanční studium*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2005, 125 s. ISBN 80-244-1246-2.

JUNGMANN, Milan. *Literárky-můj osud: kritické návraty ke kultuře padesátých a šedesátých let s aktuálními reflexemi*. Vyd. 1. Brno: Atlantis, 1999. 408 s. ISBN 80-7108-182-5.

KNAPÍK, Jiří a Martin FRANC. *Průvodce kulturním děním a životním stylem v českých zemích 1948-1967*. Praha: Academia, 2011, 645 s. Šťastné zítřky (Academia). ISBN 978-80-200-2019-2.

KNOPP, Guido. *Hitlerovi stoupenci: Zločinci a vykonavatelé*. Vyd. 1. Praha: Ikar, 2004, 448 s. ISBN 80-249-0334-2.

KONČELÍK, Jakub, Pavel VEČEŘA a Petr ORSÁG. *Dějiny českých médií 20. století*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-698-8.

KOUBA, Miroslav a Arnošt LUSTIG, ed. *Dobrý den, pane Lustig: (myšlenky o životě)*. Praha: Aequitas, 1999, 247 s. ISBN 8090277403.

KULKA, Erich. *Frankfurtský proces: reportáž z procesu s dvaadvaceti osvětimskými zločinci*. Naše vojsko, 1964, 131 s. ISBN 28-178-64.

LIPSTADT, Deborah E. *Popírání holocaustu: sílící útok na pravdu a paměť*. Praha: Paseka, 2001. Souvislosti (Paseka). 349 s. ISBN 80-7185-402-6.

LUSTIG, Arnošt a Byron L. SHERWIN. *Odpovědi: rozhovory Harryho Jamese Cargasse a Michala Bauera s Arnoštem Lustigem a esej Byrona Sherwina*. Vyd. 3., (Dle předchozích dvou vyd. v nakladatelství H&H). Praha: Prostor, c2003. ISBN 80-7260-098-2.

LUSTIG, Arnošt, SUK, Jan, ed. *Eseje: vybrané texty z let 1965-2000*. 2. vyd. Jinočany: H&H, 2001, 224 s. ISBN 8073190001.

LUSTIG, Arnošt, SUK, Jan, ed. *Interview: vybrané rozhovory 1979-2002*. Praha: Akropolis, 2002, 206 s. ISBN 8073040204.

LUSTIG, Arnošt. *Zpověď: záznam vzpomínek a úvah Arnošta Lustiga*. Vyd. 2., dopl. Praha: Nakladatelství Franze Kafky, 2009. ISBN 978-80-86911-26-7.

LUSTIG, Arnošt. *3 x 18: (portréty a postřehy)*. Praha: Mladá fronta, 2007. ISBN 978-80-204-1685-8.

LUSTIGOVÁ, Eva a Arnošt LUSTIG. *Tvoje slza, můj déšť: přítomnost Arnošta Lustiga: dialogy*. Praha: Mladá fronta, 2012. ISBN 978-80-204-2634-5.

MOULIS, Miloslav a Roman CÍLEK. *Zapomeňte, že jste byli lidmi--: nacistické koncentrační tábory-symbol barbarství*. 2. vyd. Praha: Epoque, 2012. 299 s. ISBN 978-80-7425-150-4.

SEDLÁKOVÁ, Renáta. *Výzkum médií: nejužívanější metody a techniky*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2014. Žurnalistika a komunikace. ISBN 978-80-247-3568-9.

PAVLÁT, Leo, ed. *Židé-dějiny a kultura*. 4. vyd. V Praze: Židovské muzeum, c2007. ISBN 978-80-86889-59-7.

PŘIBÁŇ, Michal. *Česká literární nakladatelství 1949-1989*. Praha: Academia, 2014. ISBN 978-80-200-2407-7.

REIFOVÁ, Irena. *Slovník mediální komunikace*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-926-7.

ZOUNEK, Jiří a ŠIMÁNĚ, Michal. *Úvod do studia dějin pedagogiky a školství: kapitoly z metodologie historicko-pedagogického výzkumu*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2014. 88 s. ISBN 978-80-210-6944-2.

SEZNAM INTERNETOVÝCH ZDROJŮ

RAUVOLF, Josef, ČECH M. A SLAVÍK P., *13. komnata Arnošta Lustiga*, In: Česká televize, 2009, dostupné online: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/1186000189-13-komnata/209562210800003-13-komnata-arnosta-lustiga/>

Ústav pro českou literaturu Akademie věd České republiky, v. v. i., [online] Dostupný z: <http://www.ucl.cas.cz/cs/>

SEZNAM ANALYZOVANÝCH ČLÁNKŮ

LUSTIG, A. *Dost knih o fašismu?* Literární noviny. 1964, roč. 13, č. 11. ISSN 0459-5203.

LUSTIG, A. *Ještě jednou o mrtvých, kteří žijí.* Literární noviny. 1967, roč. 16, č. 16. ISSN 0459-5203.

LUSTIG, A. *Mezi Cojimarou a San Franciscem.* Literární noviny. 1962, roč. 11, č. 37. ISSN 0459-5203.

LUSTIG, A. *O mrtvých, kteří žijí.* Literární noviny. 1967, roč. 16, č. 12. ISSN 0459-5203.

LUSTIG, A. *O potřebě lidské důstojnosti.* Literární noviny. 1963, roč. 12, č. 3. ISSN 0459-5203.

LUSTIG, A. *Přátelé a nepřátelé.* Literární noviny. 1961, roč. 10, č. 38. ISSN 0459-5203.

LUSTIG, A. *Svět, do kterého jsme se narodili.* Literární noviny. 1966, roč. 15, č. 19. ISSN 0459-5203.

LUSTIG, A. *Vina a trest.* Literární noviny. 1965, roč. 14, č. 7. ISSN 0459-5.

